

ခွန်အဲဉ်ယူဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်တၢ်မၤအကျဲသန့

တၢ်ကတဲာ်ကတီၤမၤဂ့ၤထီဉ်က့ၤအီၤ
ဗဲ ၂၀၁၀ နံဉ် လါအီးကထိဘၢဉ်

လၢ

စံာ်ပွဲၤသ့ဉ်ဖျးဝဲၤကျိၤ ခွန်အဲဉ်ယူဉ်ကညီဒီကလုာ်စာဖိုဉ်ကရၢ လီၢ်ခၢဉ်သး

ဗဲ လါမ့ၤ ၆ သီ ၂၀၀၉ နံဉ်

လီၢ်ခၢဉ်သးပၤဆၢကမံးတံာ်တၢ်အိဉ်ဖိုဉ်အၢဉ်လီၤတူၢ်လီာ်လၢ ခွန်အဲဉ်ယူဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်
ကျဲသန့တဘုဉ်အံၤ တၢ်ဟံးဂုၢ်ဝီမၤထွဲအီၤသ့လံန့ဉ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ခ့ၣ်အဲၣ်ယျၢ-ကညီဒီကလၢၣ်စၢဖျိၣ်ကရၢပၢ်လီၤဝဲအထံၣ်ကီၢ်သးအကျဲသန့လၢအမ့ၢ်ကလၢၣ်ဒံၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ဒီးကျဲးစးမၤဝဲကလၢၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒီးဒံၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒ်သိးပှၤကလၢၣ်ခဲလၢၣ်ပၢ်ယျၢဒီးကညီကလၢၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကလၢၣ်တၢ်ထဲသိးတုၤသိးခွဲးယၢ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်ဒီးပှၤကလၢၣ်ခဲလၢၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဒံၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ခွဲးယၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခ့ၣ်အဲၣ်ယျၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အကျဲသန့အံၤထီၣ်ဒၣ်ကလၢၣ်ဒိၣ်စိသုးမိၤစိရီၤသန့လၢအဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ကလၢၣ်ဖျၢၣ်ဒီးထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အခွဲးအယၢ်န့ၣ်လီၤ.

စံၣ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးအဖီလစံၣ်တဘျီအံၤဟဲကဲထီၣ်အသးအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိန့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်စံၣ်စိလဲၤတဲၤလၢကညီဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပှၤအဲၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, မၤကလၢၣ်အိၣ်ကစု, ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အတၢ်မၤကစုဒီးတုၤမ့ၢ်စံၣ်ပျဲတဖၣ်ကဲထီၣ်လံ, ဒီးဂ့ၤလံလၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်တစုန့ၣ်, ပှၤကလၢၣ်ဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကညီဖိတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အယိကဲထီၣ်ပှၤကလၢၣ်ဂၤအတၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ပမ့ၢ်ပပျၢ်တဖၣ်ကတိၤစံၣ်စိတ့ၢ်ဝဲဒ်အံၤ “သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်ဒီၢ်ကျၢၣ်” ကညီဖိခိၣ်ယ့ၢ်” (သစံၣ်ဂုတ်လည်းဆွေး၊ ကရၢၣ်လည်းပြေး)န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ဒ်သိးကညီဖိတဖၣ်ကသ့ၣ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်က့ၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးသ့ဒီသအဝဲဒ်သိးသုတတုၤဆူပှၤကလၢၣ်ဂၤတဖၣ်အစုပူတဂ့ၢ်အဂီၢ် ပခ့ၣ်အဲၣ်ယျၢခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ကွဲးပၢ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အကျဲသန့တဘျီလၢတချုးဒီးလၢ (၁၉၇၄) နံၣ်ခိၣ်ကရဲးအဆၢကတီၢ်ဒီးဘၣ်တၢ်သ့ဒီးအီၤတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်တဖၣ်ဆိတလဲကွံၣ်လံအသးအါမးဒီးတၢ်ကွဲးတ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအပူၤကွံၣ်တဖၣ်တဘျီလိၣ်ဖိးမံလၢဒီးတၢ်အိၣ်သးမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤဘၣ်အယိဘၣ်တၢ်ကွဲးကတဲၢ်ကတီၢ်က့ၤအသီခဲအံၤတဘျီမ့ၢ်ဒ်သိးကချုးခ့ၢ်ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤဟီၣ်ခိၣ်ချၢတၢ်ထုၣ်သိၣ်ယၤသန့ (globalization) ဒီးတၢ်အိးထီၣ်ဖျါသန့အယိတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟဲမၤဘၣ်ဒိစ့ၢ်ကီးကီၢ်ပယီၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပှၤပၤတၢ်မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤမ့ၢ်ဝဲပယီၤကလၢၣ်ဒိၣ်စိသုးမိၤစိရီၤတဖၣ်ဒီးလၢမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံၣ်တကပၤစံးဝဲလၢအမၤဝဲတၢ်အိးထီၣ်တြးမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံၣ်သန့သန့က့ၤဟၢတၢ်စျီတၢ်တၢ်ခဲလၢၣ်ဒီးကလၢၣ်ဖျၢၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဝဲအကလၢၣ်ကလၢၣ်ဒီးတဟ့ၣ်ဒံၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ခွဲးယၢ်လၢထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်နီတမံၤဘၣ်အယိထံကီၢ်အမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံၣ်န့ၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်

လဲထိတအိၣ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါလီၤကၤတြးကွံၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အကျဲသန့လၢတၢ်ကွဲးသီကဒါကျဲၤခဲအံၤမုၢ်ဒ်သီးကချုးခုၤခါဆၢကတီၢ်ဒီးဒ်သီးတၢ်ကသ့ဒီသဒါပပုၤထူစံၣ်ဖိဖဲဒုးတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖီလစံၣ်တဘျီအံၤတၢ်တီၣ်ဖျါထီၣ်အီၤဆူခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ခိကရဲး (၁၄) ဘျီတဘျီလၢတၢ်ကကွၢ်ဆိကမိၣ်, ဝဲၣ်ဖးနီၤဖးဒီး ပၢၣ်ဂၢၢ်ပၢၣ်ကျဲၤအီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤခိကရဲးတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်စံၣ်ညီၣ်အၢၣ်လီၤလၢတၢ်ကဆူအီၤဆူခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟိဆူကမံးတံၢ်အတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အယီၤ, ဖဲလါမုၢ်(၆)သီၤ၂၀၀၉ နံၣ်အနံၤ, ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟိဆူကမံးတံၢ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အဆၢကတီၢ် ဘၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်ဖီလစံၣ်တဘျီအံၤလၢတၢ်ကဆိးကါဟံးဂ့ၢ်ဝိမၤထွဲအီၤလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤသ့ၣ်လီၤအသးဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤတဖၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်လၢအပၣ်ဃုာ်တဖၣ်

ကဘျံးပၤ

- ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျဲသန့ဒီးတၢ်စံာ်စိၤတဲာ် (Background History)..... ၅
- အဆၢဒိၣ် (၁)
 - ပှၤထူစံာ်ဖဲးဒုးဖိအဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်လီၤမၤတၢ်အကျဲဒီးကလီၤ
 - မၢ်အါထီၣ်အကျဲတဖၣ်..... ၉
- အဆၢဒိၣ် (၂)
 - ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကလုာ်ကလုာ် (Classification) ၁၂
- အဆၢဒိၣ် (၃)
 - တၢ်အၢာ်လီၤတူၢ်လိာ်ဖိလစံာ်တဘျီအံၤ (Approval of the Policy)..... ၂၀
- အဆၢဒိၣ် (၄)
 - ဖိလစံာ်အတၢ်တီၢ်ထူ (Slogan)..... ၂၀
- အဆၢဒိၣ် (၅)
 - ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကျဲသန့အတၢ်ပညိၣ်တဖၣ် (Objectives)..... ၂၁
- အဆၢဒိၣ်(၆)
 - မူဒါတၢ်မၤတဖၣ်(Responsibilities)..... ၂၂
 - (က) ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်မၤအီၤတသ့တဖၣ်
 - (ခ) ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အမူဒါ
 - (ဂ) စံာ်ပျဲလျာ်ဖျးဝဲကျိၤအမူဒါ
- အဆၢဒိၣ် (၇)
 - တၢ်ဆိးကါပှၤတဝါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကျဲသန့
 - (Regulations applicable to community lands)..... ၂၆

- အဆီဒိုင်(၈)
 တာ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤ (Land Grants)..... ၂၇
- အဆီဒိုင်(၉)
 ဟီၣ်ခိၣ်အကလုာ်ဒီးတာ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ခွဲးယၢ် (Land Title)..... ၂၈
- အဆီဒိုင်(၁၀)
 ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဒီးတာ်ဟ့ၣ်ဆီတလဲအခွဲးအယၢ်
 (Land Ownership and Transfer rights)..... ၃၂
- အဆီဒိုင် (၁၁)
 တာ်ဟံးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတာ်ပျဲမၤပုၤလ (Confiscation of Land and Leases).....၃၄
- အဆီဒိုင်(၁၂)
 န့ၣ်ကမၢ်ဒီးစ့အုၣ်အယုၣ်
 (Land debts, Interest rates, Taxes and Other fees)..... ၃၆
- အဆီဒိုင်(၁၃)
 ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တာ်ဂ့ၢ်ကီၤ (Land disputes)..... ၄၁
- အဆီဒိုင်(၁၄)
 တာ်ဟံပနီၣ်တာ်သ့ၣ်တာ်ဖျးအကျဲ (Agriculture Policy)..... ၄၂
- အဆီဒိုင် (၁၅)
 တာ်မၤတာ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်အကျဲသန့ (Development)..... ၄၄
- အဆီဒိုင်(၁၆)
 ပုၤဟ့ၣ်လီၤလံာ်အုၣ်ကီၤသ့တဖၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်
 ဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲလံာ်အုၣ်ကီၤတာ်ဘျၢတဖၣ်..... ၄၆
- လံာ်အုၣ်ကီၤအဒိဒီးလံာ်ဖျိတဲာ်အဒိတဖၣ်..... ၅၂

ဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသနူဒီးတၢ်စံင်စိးတဲစိး

ကညီတၢ်ဟံင်ဆါလၢအဆါထၢင်ဝဲလၢကလုာ်ဒံင်မိန်ကရၢင်စံင်အကျဲသနူအဖိခိန်အံၤ ဝဲတၢ်ဟံင်ဆါအဆါကတီၢ်တၢ်ဘျီဘၣ်က့ၤဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသနူအတၢ်ပညိၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ ဒ်သိးတၢ်ကထီၣ်ဒါဝဲဟိန်ခိန်ကစၢ်အကျဲသနူ. ကတြိဝဲဒ်သိးပုၤလၢဟိန်ကဝီၤအချၢသုတဟဲ မၤန့ၢ်ဘၣ်ပုၤထူလံၤအဟိန်ကဝီၤပုၤဟိန်ခိန်ကပံင်ဘၣ်ဒီးတၢ်ကမၤတၢ်ဘျီဘၣ်က့ၤဟိန်ခိန် ကပံင်ကျဲသနူဒ်သိးတၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်လၢပုၤထူစံင်ဖိဒီးပုၤထံဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်ကအိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ် လီၤ. တၢ်တီၢ်ဟံဝဲအံၤကကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဝဲ အဂီၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပုၤအပုၤ တၢ်မၤအီၤကသုအဂီၢ်အဆိကတၢ်တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါဝဲဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသနူအတၢ် စံင်စိးတဲစိးန့ၣ်လီၤ.

ကျဲသနူတၢ်စံင်စိးတဲစိးဘၣ်တစိးတၢ်အိၣ်သးအဖုၣ်

တချးဟိန်ခိန်ကစၢ်မိၤဟိန်ခိန်သနူအစိးကဲထီၣ်ဒ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်ဒ်တၢ်စံင်စိးတဲစိး ဟံၣ်ဖျါဝဲအသိးကညီဖိတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤလၢလီၢ်ခံကတၢ်ဝဲတချးခရံၣ်နံၣ် ၇၃၉ နံၣ် ဒီးမၤအိၣ်ဘၣ်ဟိန်ခိန်ကပံင် သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်ဘၣ်တၢ်မုၢ်မုၢ်ခုၣ်ခုၣ် ယံၣ် ၂၀၀ နံၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံတလၢမိ, ပယီၤမိတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဂုၢ်န့ၣ်ဝဲကညီဖိတဖၣ်အဟိန်ခိန်ကပံင်အယိ ကညီဖိအဟိန်ခိန်ကပံင်တဖၣ်လီၤမၤကွံာ်က့ၤဝဲဒ်ဆူတလၢ, ပယီၤမိတဖၣ် အစုပုၤဒီး ကညီဖိတဖၣ်ကဲထီၣ် တလၢ, ပယီၤအကုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲအပုၤကွံာ် ၁၂၆၁ နံၣ်န့ၣ်မိၤ ဟိန်ခိန်ကစၢ်သနူဟံၣ်ထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်အခါတလၢ, ပယီၤစိးပဟဲတၢ်အစိးလၢအ မ့ၢ်အနီၤရထၣ်စိးပ, သံၤဘီစိးပသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဟံလီၢ်အတၢ်ဘျးလၢ ဟိန်ခိန်က စၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲစိးပဒီး ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤအဂၤတဖၣ်လၢအမ့ၢ်ပုၤလၢအပၤ ဘၣ်ဝုၢ်, ပုၤလၢအပၤဘၣ်ဒုသဝီဒီးဟိန်ကဝီၤအစကီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိထံ ကီၢ်အစိးပအတၢ်စိတၢ်ကမိၤဒီးအတၢ်ပဘၣ်ဟိန်ခိန်ကပံင်မ့ၢ်တၢ်တံၤယိအယိတၢ်ကိး အီၤလၢမိၤဟိန်ခိန်သနူန့ၣ်လီၤ. ကညီဖိတဖၣ်တနီၤလျှၢ်ပုၤဖျးအသးဒီးစိးပတၢ်ပတနီၤ အိၣ်လၢ စိးပတၢ်ပၤ အဖိလၢတဖၣ် ကဲထီၣ်ဟိန်ခိန်ကစၢ် ကုၢ်လၢကဘၣ်လဲၤမၤ န့ၢ်စိးပအ တၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဝဲ ၁၈၈၅ နံၣ် အဲကလံးဒီးပယီၤတၢ်ဒုးသၢဘျီတဘျီဝံၤ ကီၢ်ပယီၤဒီးတဘျီတၢ်မၤ န့ၢ်ပဘၣ်အီၤလၢအဲကလံးဒီးလဲနံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဲကလံးဒီးလဲနံၣ်ပၤကီၢ်ပယီၤအံၤ

သုဝေပိတဝင်္ဂကပိတကျသနူခံခါ လာအမ္ပာ် ဟိတဝင်္ဂကစာ်မိဟိတဝင်္ဂသနူဒီး မိအိတယာသနူ ပာ်ဖျိတသနူခံခါလာတခါယိနူလီ။ လာပုထုစံဖိအဂီတံခွဲးတံယာ်ဟဲအိတထိတဲဒ် တဆဲးတကံာ်နူလီ။ စးထိတဲ ဝဲ ၁၈၅၀ တုလု ၁၈၇၃ နံနူတံာ်သုတံာ်ဖျးအလီအိတထိတဲ ဒိတဲဒိတံာ်မုာ်နူလီ။ တံာ်သုတံာ်အအုကံာ်အိတထိတဲတုလု ၁၀,၇၁၅,၄၂၉ အုကံာ်ဒီးတံာ် ထုးထိတဲဆါဘၣ်ဘုဆုထံဂကီဂတနံနူအိတဲဒ်ဘုအစီ ၄၀၀,၀၀၀ တံာ်နူလီ။ ဝဲ ၁၈၇၆ နံနူဟိတဝင်္ဂအိတံာ်ဘျးအိတထိတဲဒီးလဲသဲးစးတံာ်ဘျးအပူစံးဒ်လဲတံာ် မုာ်သုအိတံာ်ဖျးအိတံာ်လာဟိတဝင်္ဂတကုအဖိခိတဲလု ၁၂ နံနူ ဒီး တံာ်မုာ်ဟ့အိကိးနံနူဒီး နူကနုပာ်ဘၣ်ဟိတဝင်္ဂအဲဒ်နူလီ။ ဒီဖျိလာတံာ်သိတံာ်သီဒ်အံအယိ ပုထုစံဖိတဖၣ် ဂုာ်ကျးစးမနုာ်သကိးဟိတဝင်္ဂလီနူလီ။ ဘၣ်ဆၣ်ဒီဖျိလာအဲကလံးခိလနံနူဟဲကိးနုာ် ကီအုဒယၣ်ကလံးထံးပုဒိတဲကျိဒိတဲစုခွဲးတံလုကထုးထိတဲနုပုထုစံဖိလာအလိတဲဆိစု တဖၣ်ဒီးဟံးအိတဲကုာ်လဲလာအဲအုနူလီ။ ခွဲးတံဒီးပယိကျိတဲစုကစာ်တဖၣ်ဟ့လီလီ၊ ပုထုစံဖိတဖၣ်အစု လာဟံးနူအိတဲကုာ်လဲအဲအုနူ ၁၀၀ ဘး တနံအဲအု ၆ ဘးတနီ၊ စု ၁၀၀ ဘး တလါအဲအု တဘးလွံာ်ဘျတုလုတနံ၃ ဘး နူလီ။ ဝဲနူအဲခါဘုအပူ အိတဲ ၁၀၀ တီတဲ စု ၁၀၀ ဘးတကးဘၣ် ကူပနံစတံာ်တြါသၣ်တခိခိးဂဲလီကွဲဘု အပူဒီးပုထုစံဖိတဖၣ်ကမာ်ထိတဲအိတထိတဲအိတထိတဲဒီးလိးကုာ်လဲတနုဒီးဟ့လီကွံာ်အ ဟိတဝင်္ဂကပိတဖၣ်ဆုစုကစာ်အစုပူနူလီ။ စုကစာ်တဖၣ်ကဲထိတဲကုာ်ဟိတဝင်္ဂကစာ်နူ လီ။ ဟိတဝင်္ဂကစာ်တဖၣ်အံအိတဲတုာ်အိတဲကလီကုပုထုစံဖိတဖၣ်ဒီးပုထုစံဖိတဖၣ် ဘၣ်နးဘၣ်ဖျိတပယုာ်ယိနူလီ။

တုကီပယိနူတံာ်သဘျာ်အလီခံ ဝဲ ၁၉၄၈ နံအပူ ဖါလံမဲဒ် မိတကရူာ် စံာ် ဖဆပလ အပဒိတဲနုဘၣ်ထံကီတံာ်စိတံာ်ကမိဒီးဟဲလီထဲတံာ်ဘျဘၣ်ကုဟိတဝင်္ဂက ပံာ်ကျသနူနူလီ။ ဖဆပလ ပဒိတဲစံးလဲလာသါကမာ်တနီလီကုဟိတဝင်္ဂကပံာ်လာအမ မနုာ်လဲလာကီချာ်ဟိတဝင်္ဂကစာ်အအိတဲဆုထံဖိကီဖိကမုာ်အအိတဲလီ။ ဝဲ ၁၉၅၇-၅၈ နံအပူ ဘိးဘၣ် ရုလီလဲလာ ဟိတဝင်္ဂ အုကံာ် ၃၃ ကလီဘျဲာ် လာတနံ အတီပူ နီလီ၊ ဟ့လီ၊ ကွံာ်လဲဆုပုထုစံဖိစုပူဝံလဲနူလီ။ ဘၣ်ဆၣ်အတံာ်နီလီကုဟိတဝင်္ဂအံမုာ်ဒ်ဟိတ ဝင်္ဂကစာ်ကဒဲကဒဲနီလီလီကုအသးဟိတဝင်္ဂနူလီ။ မုမုာ်တံာ်ဆါဘုပုထုစံဖိတဖၣ်အိတဲ ဒိအိတဲဒ်တံာ်အထိးနါလာပုထုစံဖိတဖၣ်အဖိခိတဲနူလီ။ အဲဒ်သုပုထုစံဖိတဖၣ်အိတဲ ဒိအိတဲဘု၁၀၀တီတဲနူ ပုထဲတအါနု ၂၅၀ ဘး ဘၣ်ဆါကုာ်လဲတခိဘု ၁၀၀ တီတဲ၁၀၀၀ ဘး တု ၁၅၀၀ ဘး နူလီ။

ဖဲ ၁၉၆၂ လါမးရး ၂ သီ တုလီဝဲဆူ မဆလ အစိတခိစံးဝဲလကမတါလပု
 ထူစံးဖဲးဒုးဖိအဂီၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲပုထူစံးဖဲးဒုးဖိကီၢ်စံးစာဖျိၣ်ကရဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဝဲ
 တါမအကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်စုလီၤယုာ်ကရ၊ တါဟ့ၣ်လီၢ်စ့၊ တါဟ့ၣ်လီၢ်ဘုဒီးတါ
 တီၢ်ကျဲတါသုတါသၣ်(စီမံကိန်းသီးန့ၣ်)ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်တါဆါတါပွၤတခီအဝဲသ့ၣ်စျီတါယာ်
 ဝဲခဲလၢ်လီၤ. ဒီးဟ်လီၤဝဲတါဘျုးလၢ (ပြည်သူပိုင်) ပုလၢအမၤစံးန့ၣ်ကဲထီၣ်အစံးလီၤ.
 လၢတါန့ၣ်အယီၤကညီဖိလၢအစံးလီၢ်ပျဲၤလီၢ်အါတဖၣ်လီၤမၤကွံာ်ဂီၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တကး
 ဘၣ်လၢတါလဲဆါဘုအဂီၢ် မၤယၢထီၣ်လၢပီၢ်ဒီး မ့ၢ်တါပွၤဘုတခီယီၢ်သံယာ်ဝဲလၢဘု
 ၁၀၀ တီၣ် ၃၀၀ ဘးန့ၣ်လီၤ. ယုဆုၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲမုဒါပျဲၤဘု(တာဝန်ကျင်စပါး) တအ့ကါ
 ၁၅ န့ၣ်တုၤဘုန့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၁၉၉၈ နံၣ်လါစးပထုဘၢ ၁၈ သီအနံၤ နဝတ ထီၣ်ဟံးန့ၢ်
 က့ၤထံကီၢ်အတါစိတါကမိၤဒီးလီၢ်ခဲလဲက့ၤအမံၤဆူ နအဖ န့ၣ်လီၤ. ဒီးမၤသီထီၣ်က့ၤတါ
 ဘျုးလၢဟ်လီၤဝဲဖဲ-

၁. မဆလ စီ ၁၉၇၄ နံၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးသဲးစးတါဘျုးအဆၢ ၁၈ စံးဝဲ **“ထံကီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်
 ခိၣ်ကစၢ်ထဲတဂၤဇီၤလၢအကပၤဘၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်အိၣ်ယၢၤခဲလၢာ်ခဲဆုလၢအအိၣ်လၢ
 ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဟီၣ်ခိၣ်ဖိလၢမ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢအအိၣ်လၢထံးဖဲးခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ထံဖိလၢမ့ၢ်
 ဂ့ၤ, လၢကလံၤကျါမ့ၢ်ဂ့ၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခဲလၢာ်ခဲဆုန့ၣ်လီၤ.”**

၂. (နအဖ)အဒိကလုာ်အတါအိၣ်ဖျိၣ်(အမျိုးသားညီလာခံ) လၢကမၤဝဲအံၤ, လၢအကူာ်
 အကဒါ ၂၅ (က), ဖဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးတါဂ့ၢ်အပူၤ, လၢတါကထၢန့ၣ်အီၤလၢ ထံကီၢ်ဂံၢ်ခိၣ်
 ထံးသဲးစးတါဘျုးစံးဝဲ **“ထံကီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခဲလၢာ်, န့ၣ်ဆၢၣ်အိၣ်ယၢၤလၢ
 အအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဖိခိၣ်ဒီးအဖိလၢခဲလၢာ်, လၢထံးဖဲးခိၣ်ဒီးထံလၢခဲလၢာ်, လၢက
 လံၤကျါခဲလၢာ်, လၢအအိၣ်ဝဲလၢထံကီၢ်အကီၢ်ဆါအတက့ၢ်ပူၤခဲလၢာ်အကစၢ်ထဲတ
 ဂၤဇီၤန့ၣ်လီၤ.”** တကးဒ်ဘၣ်ဟ်လီၤစ့ၢ်ကီးတါဘျုးလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တတိတါသုၣ်လီၤ
 တါသုၣ်တါပျးမ့ၢ်တပျဲၤဘၣ်န့ၣ်ဟ်ပနီၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်ပုၤတဒိကန့ၣ်တါသိၣ်တါသီ
 (စည်းကမ်းပျက်လယ်)ဒီးဟံးကွံာ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်အဖျါဝဲလၢအဆၢတဖၣ်လၢအဖိခိၣ်အသိး ဟီၣ်ခိၣ်ခဲလၢာ်မ့ၢ်ပဒိၣ်အတါအသိး,
 ပုၤနီၢ်တဂၤတန့ၢ်ဟဘၣ်ဝဲဘၣ်ဒီးပုၤထူစံးဖိတဖၣ် အိၣ်ဒုၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအခွဲးလၢကသုၣ်
 အိၣ်ပျးအိၣ်ဘၣ်တါလၢအဟီၣ်ခိၣ်ဇီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတါန့ၣ်အယီၤဟီၣ်ခိၣ်တခါလၢတါထံၣ်
 န့ၢ်အီၤလၢတါမၤထီၣ်ဒါတါသုၣ်အိၣ်ပျးအိၣ်တါအတါဘျုး ဒ်အဖိလၢတခီပဒိၣ်ဟံးန့ၢ်ကွံာ်ဝဲ

သုတဘျီယီန့ၣ်လီၤ.

- ၁. ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢအမၤအိၣ်တ့ၢ်ဝဲတခါ, တမၤအိၣ်ဝဲလၢဘၣ်လၢအတအိၣ်ဒီးအဂ့ၢ်အကျိၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်.
- ၂. ဟီၣ်ခိၣ်လၢအမၤအိၣ်တ့ၢ်ဝဲအံၤ ဟ့ၣ်ဝဲအခွဲးလၢပုၤဂၤကတဲမၤအိၣ်အိၤ.
- ၃. ဟီၣ်ခိၣ်လၢအမၤအိၣ်တ့ၢ်ဝဲအံၤ, ဆါအိၣ်ဝဲ, ပိၣ်လီၤဝဲ, မ့တမ့ၢ်ဆိတလဲဝဲဆူပုၤဂၤအိၣ်တဆိ.
- ၄. အဝဲတကဲလၢပုၤထူစံၣ်ဖိတကၤလၢဘၣ်အယိ.
- ၅. အဝဲတသ့ၣ်ဝဲတံၢ်ထူၣ်တံၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ်လၢပဒိၣ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အိၤဘၣ်အယိ.
- ၆. အဝဲဒၣ်တဆါန့ၢ်ပဒိၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်လၢပဒိၣ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အိၤအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးအပျဲထီၣ်ပျဲထီၣ်ဘၣ်အယိမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဆၢကတီၢ်အတက့ၢ်လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အိၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, အလုာ်အပွၤလၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အိၤအသိးမ့ၢ်ဂ့ၤ, အယိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိပုၤထူစံၣ်ဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အါမးဘၣ်တၢ်ဟံးဆူၣ်န့ၢ်ကွံာ်အိၤလၢပဒိၣ်, လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဖဲ (နအဖ) အစီၤဝဲအံၤလၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်လိးအလုာ်အပွၤနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၁

ပျာထူစံဖိစီးဖိတ်ဖိတ် အဟိန်ခိန်လီမာ်တွာ် အကျဲဒီးကလီမာ်အါထီၣ်အကျဲတဖၣ်

၁. မုၢ်မဆါတနံၤညါအံၤပျာထူစံဖိတ်ဖိတ်အစံၣ်လီၢ်ပျာလီၢ်တဖၣ်ဟါမာ်ကွံၣ်ဝဲလၢကျဲအကလုာ်ကလုာ်ဒ်အဖီလၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

(က) နအဖ သုးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွံၣ်ဝဲဒုဖိသဝီဖိအဟိန်ခိန်ကပံၣ်, စံၣ်ဒီးအတၢ်ဖံးတၢ်မၤလီၢ်တဖၣ်လၢအတလိးဝဲအပွၤနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ခ) ပျာထူစံဖိတ်ဖိတ်ဒ်နအဖခိန်တဖၣ်ပၣ်ပနီၣ်န့ၢ်အီၤလၢကသ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်အသိးမၤဝဲတထီၣ်ဘးဘၣ်အယိနအဖအပျာဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွံၣ်အဟိန်ခိန်ကပံၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ခိဖျိလၢ နအဖ အသုးတဖၣ်မဆူၣ်မာစိးတၢ်အါမံၤအယိ ဒုဖိသဝီဖိတ်ဖိတ် မၤအီၣ်က့ၤအစံၣ်အပျဲတချးတဒးဘၣ်ဒီးဘၣ်ကွံၣ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ပံးတၢ်စ့ၤအဖီခိန်ဘၣ်ဆါဆူၣ်ကွံၣ်အဟိန်ခိန်ကပံၣ်စံၣ်လီၢ်ပျာလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) ပျာဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့တဖၣ်(ပၣ်ဃုာ်ဒီးကီၢ်ချာပျာတရူးဖိ)လၢကမၤမုၢ်ကျိၣ်ဝဲကွံၣ်တၢ်မၤလီၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်ဟးလုၤပျဲဝဲပျာဒုဖိသဝီဖိတ်ထူလံၤတဖၣ်အဟိန်ခိန်ဒီးဟ့ၣ်ဝဲအပွၤလၢအဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်ပျာဒုဖိသဝီဖိတ်ဖိတ်ဒ်အလိၣ်ဘၣ် ကျိၣ်စ့အဖီခိန် ဆါအီၣ်ကွံၣ်အဟိန်ခိန်ကပံၣ်ဒီး ကထီၣ်က့ၤပျာဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့, ပျာလၢလီၢ်ယံၤအဟိန်ခိန်ကပံၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂. လီၤဆီၣ်တၢ်ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤပျာထူစံဖိတ်ဖိတ်, ဒုဖိသဝီဖိတ်ထူလံၤတဖၣ်အဟိန်ခိန်လီၤမာ်အါထီၣ်အကျဲတဖၣ်ဒ်အဖီလၢအသိးလီၤ.

(က) နအဖ အသုးတဖၣ် ဟဲထီၣ်ဒုးတၢ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ ဆုၤန့ၣ်လီၤအသုးလၢဟီၣ်ကဝီၤပူၤအါထီၣ်အယိဒုဖိသဝီဖိတ်ဖိတ်ဘၣ်ကွံၣ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်မၤထီၣ်ဒါပျာက

ညီတော်ခွဲးတော်ယာ်, တာ်မာ်ဆုန်မာ်စီးတာ်အကလုာ်ကလုာ်အယိယကဲထီၣ် ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိလၢထံလီၤကီၢ်ပုၤဒီးပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲလၢကီၢ်တဲာ်ကီၢ်အပူၤ လီၤ. ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိဒီး ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ အဟီၣ်ခိၣ်, စံာ်ပုၤတဖၣ်အိၣ်တ့ၢ် ကွံာ်ဝဲအဖိခိၣ် (နအဖ) သုးတဖၣ်ဟဲကိးန့ၢ်လီၤအကမ့ၢ်, ဆီလီၤန့ၢ်ဝဲအလီၤ အကျဲအယိပုၤဒူဖိသဝီဖိထုလံၤတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဘၣ်လီၤမာ်ကွံာ်ဝဲ န့ၣ်လီၤ.

(ခ) တာ်လီၤတာ်ကျဲလၢအိၣ်က့ၤလၢ (နအဖ) သုးတာ်ပၤအဖိလၢာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအပူၤ ကွံာ်အိၣ်ဒၣ်ထဲဒူဖိသဝီဖိထုလံၤတဖၣ်အလီၤအကျဲလီၤ. မ့ၢ်ခဲအံၤပုၤလၢ လီၤယံၤလၢအမ့ၢ်ကလုာ်ဂတဖၣ်ဟဲန့ၢ်အိၣ်ဆိးဖံးအိၣ်မၤအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် လၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ ဒီးပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ်ပာ်တ့ၢ်ကွံာ်ဝဲတဖၣ်အယိ ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အံၤကဲထီၣ်က့ၤပုၤအသီလၢမ့ၢ်ပုၤကလုာ်ဂအတၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ခိဖျိလၢ (နအဖ) သုးတဖၣ် ဟဲန့ၢ်လီၤအိၣ်အယိ ဒူဖိသဝီဖိတနီၤယုာ်ကွံာ်ဝဲဒ်ပုၤ ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိဒီးပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအသိးဒီးဒူဖိသဝီဖိလၢအတယုာ်ကွံာ်တခိ ဆါအိၣ်ကွံာ်ပုၤလၢအယုာ်တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဆူပုၤအသီလၢအဟဲန့ၢ်လီၤဟဲလၢ လီၤယံၤတဖၣ်အအိၣ်အယိအကစၢ်လၢအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်က ပံာ်လီၤမူၤလီၤမာ်ကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ဃ) ဟီၣ်ကဝီၤတနီၤတာ်လုာ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ထု, စၢ်ထးဒီးအဂတဖၣ်အိၣ်ဝဲအ ယိပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ဒီးခိပနံၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၢ်လီၤဆူဟီၣ်ကဝီၤပုၤဒီးခူၣ်ထုဒီးစၢ်ထး တဖၣ်အယိဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်တာ်ဖျးအလီၤဘၣ်ဟးဂီၢ်ကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တကးဘၣ်မၤဘၣ်ဒိစ့ၢ်ကိးခိၣ်ဃၢန့ၢ်ဆၢၣ်တာ်အိၣ်ဝဲတရံးတဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

၃. ဆူမဲာ်ညါကညီကီၢ်စၢ်အပူၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လီၤမာ်အါထီၣ်အကျဲတဖၣ်မ့ၢ်ဒ်အဖိလၢ အသိးလီၤ.

(က) ကီၢ်ပယိနအဖပဒိၣ်ဒီးကီၢ်ကီၢ်တဲာ်အပဒိၣ်အတၢ်ဘၣ်သးအဖိခိၣ်အိၣ်ဒီးတာ် ရဲၣ်တာ်ကျဲလၢကတ့ထီၣ်ထံတမၢ်တဖၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိၣ်ဒီးထံကျိၣ်အဂတဖၣ် အိၣ်ဝဲအသိးတာ်တိာ်ကျဲတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၢ်ပုၤဟီၣ်ကဝီၤဖိအစံာ်လီၤပုၤလီၤ

ဟိန်ခိန်ကပံင်ဒီးသ့ၣ်ပျံလုာ်ဒိန်ပွါဒိန်တဖၣ်ကဟးဂီၤလီၤမၢ်ကွၢ်အါမးန့ၣ်လီၤ.

- (ခ) နအဖပဒိန်ဒီးကွီၣ်တဲၣ်ပဒိန်အဘၣ်စၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်သးလၢကမၤဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်တိၣ်ကျဲးဖးဒိန်(contract farming)တဖၣ်အသိးတၢ်တိၣ်ကျဲးအံၤမ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၣ်ပုၤလၢတၢ်ချၢတဖၣ်ကဟဲန့ၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ကဟဲန့ၣ်အိၣ်ဆိးဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤအယိဟိန်ခိန်ကပံင်အါမးကကဲထီၣ်ကျဲးပုၤဂၤအတၢ်သ့ၣ်ပျံဒီးခိန်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်ကဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဟးဂီၤဝဲစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.
- (ဂ) မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဟိန်ကဝီၤတဖၣ်ကီၢ်ပယီၤနအဖပဒိန်ပၢ်ပနီၣ်ဝဲလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ မ့ၢ်ဝတံၢ်ဒီး ဖၣ်အၣ်အသိး တၢ်တိၣ်ကျဲးဖးဒိန်အံၤ မ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၣ်ဖူဖိသဝီဖိထူလံၤအဟိန်ခိန်ကလီၤမၢ်စ့ၢ်ကီးဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ.
- (ဃ) တၢ်ဘျၢၣ်ထီၣ်ကျဲးမ့ၢ်ကျဲးဘိဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်တိၣ်ကျဲးကအိၣ်ဒီးဝဲအါမံၤလၢနအဖပဒိန်တိၣ်ပၢ်ဝဲလၢကမၤဝဲလၢကညီကီၢ်စဲၣ်ပူၤအိၣ်ဝဲအသိးတၢ်တိၣ်ကျဲးအံၤမ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၣ် ပုၤလၢတၢ်ချၢကဟဲန့ၣ်ဝဲဂီၢ်မ့ၢ်ဂီၢ်ပၤဆူကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤဒီးဖူဖိသဝီဖိထူလံၤတဖၣ်အတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢလုာ်လၢထူသနူတဖၣ်ကလီၤမူလီၤမၢ်ကွၢ်အါမးစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၂

ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကလုာ်ကလုာ် (Classification)

၁. ဟီၣ်ခိၣ်အကလုာ် (Type of Land)

(က) သ့ၣ်ပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတခါလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်ပာ်ပနီၣ်ယာ်ဝဲသ့ၣ်လုာ်ခိၣ်ပွၤ

သ့ၣ်ပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတခါလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်ပာ်ပနီၣ်ယာ်ဝဲသ့ၣ်လုာ်ခိၣ်ပွၤ ခိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်လုာ်ခိၣ်ပွၤခိၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ပဟံၣ်, သ့ၣ်ဖွဲးဒီးသ့ၣ်မးအဂ့ၤအဂ့ၤတဖၣ်အိၣ်အလီၢ်တကးဘၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမံၤတဖၣ်အိၣ်စ့ၢ် ကီးဝဲလီၤ. သ့ၣ်ပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဖးအိၣ်ခးမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်မၤထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်မ့ၢ် ဂ့ၤတသ့ဘၣ်. တၢ်လၢအအိၣ်လၢသ့ၣ်ပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်လၢကီၢ်ဘၣ်ပးဒီးသ့ၣ်ပျံၤကျိၤန့ၣ်လီၤ.

(ခ) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ် (Wildlife Protected areas)

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်ခိၣ်, ဝၣ်ပျံၤအိၣ်အလီၢ်တခါလၢထံကီၢ် ပဒိၣ်ပာ်ပနီၣ်ယာ်ဝဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်ကလုာ်တဖၣ် က့ၤအိၣ်ဆိးအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဆၣ် ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်အပူၤတၢ်အိၣ်ယၢၤအကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်တြီၤအိၣ်အသိးတၢ်သုတလဲၤ မၤဟးဂီၤတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးအိၣ်လၢသ့ၣ်ပျံၤကျိၤန့ၣ်မ့ၢ်အတၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ် မဲအပူၤလီၤ. တၢ်ပာ်ဒၣ်အိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ကွၢ်ကီၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤတၢ်ပာ်ကီၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ် ဖိအလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) တၢ်လဲၤဟးကသ့ၣ်အလီၢ် (National Park)

မ့ၢ်တၢ်လီၤတခါလၢထံကီၢ်ပယီၤပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကညီကီၢ်စံာ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်လီၤလၢတၢ်ကပာ် ပနီၣ်အိၣ်အိၣ်တၢ်လဲၤဟးကသ့ၣ်အလီၢ် (National park) တအိၣ်ဒီးဘၣ်. တၢ်လီၤဒီးအံၤသ့ၣ် တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်ပျံၤလၢတၢ်တဘၣ်ထိးဘူးဘၣ်. တၢ်တဘၣ်ခးအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံၤလၢာ် ဘၣ်. တၢ်ပာ်အိၣ်အမ့ၢ်ကီၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်လၢအအိၣ်ဒ်န့ၣ်ဆၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ် လီၤတခါလၢထံကီၢ်ပဟးကသ့ၣ်ကသိးဒီးလဲၤကွၢ်ကီၢ်တၢ်ဘၣ်တ့ၣ်န့ၣ်ဆၣ်အတၢ်ယံၤတၢ်လၢတဖၣ် ဒီးအိၣ်ဘျးအိၣ်သါအဂီၢ်တၢ်လီၤတခါန့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ် (Agriculture Land)

တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်အံၤလၢပကညီကီၢ်စဲၣ်ပူၤတၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးဟီၣ်ခိၣ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်လီၢ်ကဝီၤလၢထံဖိကီၢ်ဖိမၤအိၣ်ညီန့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒ်အဖိလၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

(၁) တၢ်သုၣ်ဘု မ့တမ့ၢ် တၢ်သုၣ်ဘုလၢထံအါအလီၢ် (Paddy or wet rice farmland)

တၢ်သုၣ်ဘုလၢထံအါအလီၢ်ဟီၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်စံာ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢထံန့ၢ်အလီၢ်ဒီးထံအိၣ်အါအလီၢ်လၢတၢ်သုၣ်အိၣ်ဘုလၢတၢ်ဖျးခါကိးမ့ၢ်န့ၣ်ဒဲးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၂) တၢ်မၤအိၣ်ဘုလၢထံစ့ၤအလီၢ် (Dry rice farmland)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်သုၣ်အိၣ် ဖျးအိၣ်ဘုလၢ ကစၢ် ကပၤလၢတၢ်ဘဲအကြးဒီးဒုးကဲထီၣ်က့ၤဝဲဒ်စံာ်လီၤသ့ၣ် (contour farming & agro forestry) သ့ၣ်အိၣ်ဘုကိးမ့ၢ်န့ၣ်ဒဲးတပူၤလီၢ်လီၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ပၤခိၣ်လၢထံတန့ၢ်အလီၢ်လၢတၢ်သုၣ်အိၣ်ဘုကိးန့ၣ်ဒဲးသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢတၢ်မၤအိၣ်ဘုလၢထံစ့ၤအလီၢ်ဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) ဟီၣ်ခိၣ်နီၣ်ထံဒိၣ်ဘၢအိၤဖဲတၢ်ဖျးခါအဆၢကတီၢ် (Silt farmlands floods in rainy season)

ဟီၣ်ခိၣ်နီၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢတၢ်ပၤခိၣ်ဖးလဲၣ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးထံကျိကၢ်နံၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တန့ၣ်န့ၣ်ထံဒိၣ်ဘၢအိၤဘၣ်ဆၣ်ဘၣ်တန့ၣ်န့ၣ်ထံတဒိၣ်ဘၢအိၤဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်ထံအိၣ်ကွးကွံာ်အိၤလၢကဟးဂီၤကွံာ်န့ၣ်တအိၣ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်ခိၣ်ဖျိလၢထံဒိၣ်ဘၢအိၤတဘျီတဘျီအယိအဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထ့ၣ်ဂ့ၤဝဲအယိတၢ်ကိးအိၤလၢဟီၣ်ခိၣ်နီၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၄) တၢ်သုၣ်ကျဲၣ်ကျီဟီၣ်ခိၣ်ကရၢ် (Mix croplands)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်တဖၣ်သုၣ်လီၤတၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိ, တၢ်ဒီးတၢ်လၢအကလုာ်ကလုာ်လၢပုၤသုၣ်ကျဲၣ်ကျီအိၤသ့တဖၣ်လၢကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကဆါဝဲအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢတၢ်သုၣ်ကျဲၣ်ကျီဟီၣ်ခိၣ်ကရၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၅) တာ်သူတာ်သၢ်ကျိးအဟီၣ်ခိၣ် (Orchards)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤလၢပုၤသ့ၣ်လီၤတာ်သူတာ်သၢ်အကလုာ်ကလုာ်လၢတာ်ဆါအီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တာ်အိၣ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တာ်ကိးအီၤလၢတာ်သူတာ်သၢ်ကျိးအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တာ်သူၣ်န့ၣ်ထီတာ်ထ့ၣ်တာ်ဘိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၆) တာ်ဖဲးခးအဟီၣ်ခိၣ် (Shifting agricultural land)

ခးန့ၣ်အါတက့ၢ်တာ်ဖဲးခးအီၤလၢဇုၤသဝီပုၤတတၢအဟီၣ်ခိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံာ်ပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၤဒီးတာ်ဖဲးခးန့ၣ်တုၤအနီၣ်တဆံမးအဝီစိးက့ၤတဘျီအယိဟီၣ်ခိၣ်အညၢ်ပုၤထီၣ်ချုးဒီးဘုဂ့ၤထီဘိဒီးဘုလၢအိၣ်ဝဲလၢပုၤဖဲးခးဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်မဆါတန့ၣ်ညါအံၤခိဖျိပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်အယိသၢန့ၣ်တုၤယဲၢ်န့ၣ်တာ်ဖဲးကဒါက့ၤအီၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၇) တာ်ပျဲအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်အလီၢ် (စားကျက်မြေ) (Grazing land)

မ့ၢ်ဇုၤသဝီဖိပုၤတတၢတဖုဟ်ပနီၣ်ယာ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢပုၤသဝီဖိတဖၣ်ကလဲၤပျဲအိၣ်သကိးအဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမ့ၢ်ကျိၢ် ပနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဆၣ်အိၣ်အလီၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်ပုၤတတၢမ့ၢ်တသူလၢအီၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဆၣ်လီၢ်ဘၣ်န့ၣ်တာ်သူက့ၤအီၤလၢတာ်သူၣ်တာ်ဖျးအလီၢ်သ့ဝဲလီၤ.

(၈) ဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်ယာ် (Protected Agriculture Land)

ဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်ယာ်န့ၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤလီၢ်ကဝီၤလၢဘၣ်တာ်ဆိတလဲအီၤဆူတာ်သူၣ်တာ်ဖျးအလီၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. တာ်အုၣ်သးလၢတာ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တအိၣ်နီတမံၤလၢဟီၣ်ခိၣ်အံၤအပူၤဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ပုၤလၢအမၤတ့ၢ်ဝဲတဂၤန့ၣ်တြီယာ်ပုၤအဂၤလၢကဟဲန့ၣ်လီၤမၤဝဲလီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်အံၤအလံာ်အလဲၢ်တအိၣ်ဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်ယာ်န့ၣ်တာ်ဆါအီၤပျးအီၤ, ဆိတလဲအီၤဆူပုၤဂၤအစုပုၤ, ဒီးလဲလီၤအီၤဒီးဟ့ၣ်လီၤတာ်န့ၣ်သါမ့ၢ်ဂ့ၤတသ့ဘၣ်.

(၉) ဟီၣ်ခိၣ်တြီယာ်အချၢ (Outside Protected Area)

ဟီၣ်ခိၣ်တြီယာ်အချၢစံးတာ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျဲကွီၤ, သ့ၣ်ပုၤပျဲကွီၤ,

တၢ်လဲၤဟးကသုၣ်အလီၢ် (national park) ဒီးပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအဟီၣ်ကဝီၤ အချၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(င) ပုၤတၢ်ဟီၣ်ခိၣ် (Community Land)

မ့ၢ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်တခါလၢအဘၣ်ဃးဒီးဒူသဝီပုၤတၢ်တဖၣ်အတၢ်ဒီးတမ့ၢ်ပုၤနီၢ် တကၢ်အတၢ်ဘၣ်, တမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးပဒိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်. အိၣ်ဝဲဒီးဒူသဝီဟီၣ်ကဝီၤအဆၢ မ့ၢ်တမ့ၢ် ဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုကိးဝဲလၢကီၢ်ဆၢလၢအဟံပနီၣ်ဃၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးဟီၣ်ကဝီၤတခါ လၢပုၤတၢ်ပုၤအပုၤတၢ်ဖိတဖၣ်ကသုၣ်သကိးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဝ) တၢ်ဖဲးခူးဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ် (Shifting agricultural land)

ခူးန့ၣ်အါတက့ၢ်တၢ်ဖဲးဒ်အီၤလၢဒူသဝီပုၤတၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. လၢအ ပုၤကွံာ်ပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်ဇၢဒီးတၢ်ဖဲးခူးန့ၣ်တုၤအနံၣ်တဆံမးအဝီစိးက့ၤတဘျီအ ဃိဟီၣ်ခိၣ်အညၣ်ပုၤထီၣ်ချးဒီးဘုဂ့ၤထီၣ်ဘိဒီးဘုလၢအိၣ်ဝဲလၢပုၤဖဲးခူးဖိတဖၣ်အ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မုၢ်မဆါတနံၣ်ညါအံၤခိဖျိပုၤကညီ အနီၣ်ဂံၢ် အါထီၣ်အဃိ သးနံၣ်တုၤယဲၢ်နံၣ်တၢ်ဖဲးကဒါက့ၤအီၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၂) ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤ (Community forest)

ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤတၢ်တဖၣ်ဟံပနီၣ်ဃၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢ ကဟံဃၢ်သ့ၣ်ဝၣ်ဒီးကတဲာ်ကတီးက့ၤသ့ၣ်, ဝၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကသု နိးကတီးသကိးဝဲလၢအဟံၣ်အဃိတၢ်လိာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဝဲဒီးသ့ၣ်ပုၤဝဲ ကျိလိလိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ပတံထီၣ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤလံာ်အုၣ်ကီၤအဂီၢ်ဒ်သ့ၣ်ပုၤ ဝဲကျိအပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်ဘျၢတၢ်န့ၣ်ကျဲအိၣ်အသိးကီၢ်ဆၣ်စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျး ဝဲကျိပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါကသမံသမိးဝဲဒီးအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်ကွဲးလံာ်အိၣ်ထွဲတဘျီ လၢပုၤတၢ်အတၢ်ဃုထီၣ်အံၤဆူကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပုၤဝဲကျိအအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) တၢ်ပျဲအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်အလီၢ် (စားကျက်မြေ) (Grazing land)

မ့ၢ်ဒူဖိသဝီဖိ ပုၤတၢ်တဖၣ်ဟံပနီၣ်ဃၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤ လၢပုၤသဝီဖိတဖၣ်က လဲၤပျဲအိၣ်သကိးအဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒ်အမ့ၢ်ကျိၢ်ပနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဆၣ်အိၣ်အလီၢ် လၢဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤအပုၤန့ၣ်လီၤ.

(၄) တာ်သွၣ်ခိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဒီးပှၤလိဟီၣ်ခိၣ် (Grave land)

တာ်သွၣ်ခိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဣသဝီပှၤတဝါအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢဒုသဝီဖိတဖၣ် ပၣ်ပနီၣ်ဃာ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လၢဒုသဝီဖိတဖၣ် မ့ၢ်သံဒီးလဲၤခူၣ်လီၤသကိးလိာ်အသးတာ်လီၢ် (မ့တမ့ၢ်) က့ၢ်လိာ်အသးတာ်လီၢ်တတိၤအယိတာ်ကိးအီၤလၢတာ်သွၣ်ခိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤလိဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢတာ်လဲၤပၣ်ဖျိၣ်ပှၤသံတဖၣ်အတာ်ဖိတာ်လံၤလၢအသုတ့ၢ်ဝဲလၢအအိၣ်မူအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၅) တာ်ဘူၣ်တာ်ဘါဒီးတာ်စူၢ်တာ်န့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ် (Religious land)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီ လၢဒုဖိသဝီဖိတဖၣ် ပၣ်ပနီၣ်ဝဲဒီး လဲၤမၤထီၣ်တာ်လီၢ်တာ်ကျဲမ့တမ့ၢ်တာ်သွၣ်ထီၣ်တခါခါဘၣ်ဃးဒီးတာ်ဘူၣ်တာ်ဘါတာ်စူၢ်တာ်န့ၣ်အလီၢ်တခါခါန့ၣ်မ့ၢ်တာ်ဘူၣ်တာ်ဘါအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၆) တာ်ဘူၣ်တာ်ဘါအတာ်သွၣ်တာ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်

ပှၤတဝါတာ်ဘူၣ်တာ်ဘါတဖုရဲၣ်ကျဲပၣ်ပနီၣ်တာ်ဘူၣ်တာ်ဘါအတာ်သွၣ်တာ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢကသုဝဲ လၢပှၤတဝါတာ်ဘူၣ်တာ်ဘါတဖုအဂီၢ်တာ်ဖဲန့ၣ်မ့ၢ်ဂုၤပှၤလၢအမၤတာ်ဘူၣ်တာ်ဘါအတာ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်သုဝဲမ့ၢ်ဂုၤန့ၣ်မ့ၢ်တာ်ဘူၣ်တာ်ဘါအတာ်သွၣ်တာ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၇) ဣသဝီဟီၣ်ခိၣ် (Village land)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢပှၤတဝါဖိသ့ၣ်တဖၣ်တ့ၣ်ထီၣ်အဟံၣ်အယိအါဖျၢၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တကဝီန့ၣ်တာ်ကိးအီၤလၢဒုသဝီဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၈) ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဖဲပျံၤကွီၤ

မ့ၢ်ဝဲဣသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ပနီၣ်ဃာ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လၢအကြးအဘၣ်တတိၤလၢကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဖဲထီၣ်ပၣ်စၢအလီၢ်ဒီးသ့ၣ်လီၤအါထီၣ်သကိးဝဲဒၣ်သ့ၣ်ထူၣ်အကလုာ်ကလုာ်လၢအဂုၤကသံၣ်ကသီဒီးဖဲလိာ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်တဘျီလၢလၢန့ၣ်လဲၤဟံးန့ၣ်သကိးဝဲဒၣ်ဖဲတာ်လီၢ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဖဲပျံၤကွီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

(စ) ဟိန်ခိန်လၢအဘၣ်ထွဲတၢ်ကရၢကရိဒီးပှၤတဝၢအဟိန်ခိန်

ဟိန်ခိန်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကွီကရၢၢ်တၢ်ဆါဟံၣ်ကရၢၢ်လၢပဒိၣ်မၤထီၣ်န့ၣ်ထံဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤပဒိၣ်ဒီးထံဖိကီၢ်ဖိမၤသကိးမ့ၢ်ဂ့ၤဒီးကဲဘျးလၢဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟိန်ခိန်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကရၢကရိဒီးပှၤတဝၢအဟိန်ခိန်န့ၣ်လီၤ.

(ဆ) တၢ်ကရၢကရိဟိန်ခိန်

ထံကီၢ်ပဒိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ကရၢသဘျ့လၢအမၤတၢ်လၢပှၤတဝၢအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးကရၢၢ်ကရၢလၢမၤတၢ်ကဲဘျးလၢပှၤတဝၢဒီးပှၤထူစံၣ်ဖဲဒုးဖိအဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢၢ်အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အလီၤအကျဲတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကရၢကရိအဟိန်ခိန်န့ၣ်လီၤ.

(ရ) ကီၢ်ဘူခိန်“တိဃဲခိန်, ဃဲၣ်ခိန်”ဟိန်ကဝီၢ်

မ့ၢ်ဟိန်ခိန်တခါလၢတၢ်သ့ၣ်အိၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟိန်ခိန်လီၤဒ်အံၤတကလုာ်န့ၣ်အိၣ်ဒၣ်ထဲလၢၢ်ဖိမဲးဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဟိန်ခိန်အညၣ်တအိၣ်ကဲၣ်ဆိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ည) မဲးမ့ၢ်ခိန် (Desert land)

မဲးမ့ၢ်ခိန်န့ၣ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်ပှၤတအိၣ်ဘၣ် မ့ၢ်တၢ်လီၢ်တခါလၢအိၣ်ဒၣ်ထဲမဲးဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်တဂ့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(တ)မိကီၢ်, မိခုၣ်(ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမံၤတဖၣ်အကသံၣ်လီၢ်)

မိကီၢ်, မိခုၣ်အဟိန်ခိန်အံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်တခါလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် က့ၤအိၣ်သကိးမိမ့ၢ်ဂ့ၤ, အိၣ်သကိးထံမ့ၢ်ဂ့ၤတၢ်လီၢ်တခါ န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်အံၤအိၣ်လၢပှၤပှၤအိၣ်ဒီးထံမုၢ်ဒီးနီၣ်ဖိ မံၤဖိ မဲထီၣ် ဖဲအတရၢဒီး ထံကလိာ်အပူၤအိၣ်ဒီး မဲးဟီတဖၣ်လၢ အမ့ၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကသံၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ.

(ထ)လူၤခိန်“ခွဲခိန်”

မ့ၢ်တၢ်လီၢ်တခါလၢအအိၣ်လၢကစၢ်ဒီးခိန်ဒီးသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိတဖၣ်ထဲထီၣ်ကဲးဆိးဘၣ်အိၣ်ဒၣ်လ့ၤတက့ၤဒီးထဲထီၣ်ဒၣ်ထဲနီၣ်ဃါခိန်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တဂ့ၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(င) ဟိန်ခိန်မူ (Unstable Land)

ထံကျိကန်နံ့တော်သူဉ်တော်ဖျားကရုာ် (River bank gardens)

မုာ်ဟိန်ခိန်လၢထံကျိခၢ်သး (ကီး) ထံကန်နံ့ယၢ်ပယၢ်ပတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သူအိၤ သ့ဒၣ်ဖဲတၢ်ယီၤထီၣ်(တၢ်စူထံလၢၣ်)အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟိန်ခိန်လီၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်အါ တက့ၢ်အိၣ်ဂၢ်ကျၢၤဒၣ်စ့ၤန့ၣ်ဒီးဆီတလဲအသးသ့, အိၣ်လီၤ မ့တမ့ၢ် လဲၢ်ထီၣ်သ့ခိဖျိထံ အိၣ်အိၤလၢထံကျိကန်နံ့ယၢ်ခိဖဲထံဒိၣ်ဘၢတၢ်ဝံၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(န) ဟိန်ခိန်အသံ (Stable Land)

ဟိန်ခိန်အသံစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲစံာ်ကျိးကရုာ်ဟိန်ခိန်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟိန်ခိန်တဖၣ်အံၤ မ့တမ့ၢ် ဘၣ်လၢထံအိၣ်ကွးလီၤတၢ်န့ၣ်အိၣ်ဒၣ်ထီၣ်ဘိလီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်ပတၢ်ပုၤတဂၤတဂၤ (ပိုင်ဆိုင်ခွင့်) သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ပ) ထံနိၣ်ဟိန်ခိန်

ထံနိၣ်ဟိန်ခိန်န့ၣ်မ့ၢ်ဟိန်ခိန်တကလုာ်လၢအအိၣ်အါတက့ၢ်လၢတၢ်ပၤခိၣ်ဟိန်ကဝီၤဒီးနိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲတဖျၢၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံနိၣ်တနီၤဘၣ်ထွဲဒီးထံကီၢ်ပဒိၣ်အိၣ်ဝဲဒီးမ့မ့ၢ်ထံနိၣ်တနီၤဘၣ်ထွဲဒီးပုၤထူလံၤဖိအိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲန့ၣ်လီၤ. ထံနိၣ်ဟိန်ခိန်ခဲလၢၣ်အကပိာ်ကပၤအပျၢ်(၁၀၀)ဝးဝးန့ၣ်တၢ်တဘၣ်ဒုးကဲထီၣ်တၢ်သူဉ်တၢ်ဖျားအလီၢ်ဘၣ်. ပုၤလၢအလဲၤမၤဝဲတဂၤလၢလၢန့ၣ်ဟိန်ကဝီၤပုၤဘၣ်မုာ်ဘၣ်ဒါကဟံးဂ့ၢ်ဒိၣ်ဟိန်ကဝီၤတၢ်ဆၢတၢ်အိၣ်အသိးသ့န့ၣ်လီၤ. ထံနိၣ်ဟိန်ခိန်အံၤဘၣ်ထွဲဝဲဒီးဘၣ်ဖိၣ်မၤညၣ်ဝဲကျိန့ၣ်လီၤ.

၂. ဟိန်ခိန်ကစၢ်ဒီးတၢ်ဆိးကါဟိန်ခိန်

(Ownership of land, and land usage)

(က)ပုၤထူလံၤဖိဟိန်ခိန်ကစၢ် (Native Land Owner)

ပုၤထူလံၤဖိဟိန်ခိန်ကစၢ်န့ၣ် လၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ ပုၤကလုာ်တကလုာ်လၢအအိၣ်ဆိးတၢ်ဝဲလၢမိာ်ပာ်ဖဲဖုအစိၤလံၤလံၤတကးဘၣ်ပုၤလၢအဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးတၢ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤတချးလၢ ၁၉၈၈ နံၣ်လံၤလံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိဟိန်ခိန်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ခ)အဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ် (Patriotic landowner)

အဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်စံးတၢ်န့ၣ် (၁) မ့ၢ်ပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲတ့ၢ် ကညီဒီကလုာ်စၢ်ဖျိၣ် ကရၢ (KNU) ဒီဖျိဟ့ၣ်တၢ်ခိၣ်တၢ်သွဲဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါဂုၤဂုၤ (၂) မ့ၢ်ပုၤလၢမၤတၢ်လၢ (KNU)ဝဲၤ ကျိၤဝဲၤဒ့. (၃) မ့ၢ်ပုၤတၢ်တၢ်ကရၢကရီၤ လၢအမၤတၢ်ကဲဘျူးလၢ ခုၣ်အဲဒ်ယုၣ် ကရၢ ဒီးထံဖိ ကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ် (၄) မ့ၢ်ပုၤလၢအမၤစၢ်တၢ်လၢတၢ်ပၢ်ဆၢတုၤလီၤတီၤလီၤ (၅) ကွၢ်ဆိကမိၣ် န့ၢ်တၢ်လၢပုၤထူစံာ်ဖဲးခုးဖိလၢအဟီၣ်ခိၣ်တအိၣ်လၢကမၤအိၣ်ဝဲဘၣ်တဖၣ် (၆) ကွၢ်ဆိက မိၣ်န့ၢ်တၢ်လၢပုၤမၤငါအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ် ဒီးဟံးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အလဲစ့ၤ (၇) တဒီးန့ၢ် ဘၣ်ပုၤထူစံာ်ဖဲးခုးဖိဒီးသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်က့ၣ်သးကါအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်ပုၤဒ်သိးတၢ် ဂ့ၢ် နွံထံၣ်အံၤအကျါမ့ၢ် ပၣ်ယုၣ်ဒီး တဆူးသ့ၣ်အိၣ်ညၣ်လၢပုၤ ထူစံာ်ဖဲးခုးဖိတဖၣ်အဖိခိၣ် ဘၣ်မ့ၢ်အဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ပုၤတၢ်ချၢဖိစံးတၢ်န့ၣ် (An Outsider)

တမ့ၢ်ပုၤပၤမုၢ်ဖိဘၣ်, တမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးအဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကညီ လၢအဟဲန့ၢ်လီၤအိၣ်ဆိးလၢကညီကီၢ်စဲၣ်ပုၤ စးထီၣ် ဝဲ ၁၉၈၈ နံၣ်အလီၢ်ခံသ့ၣ်တဖၣ်တၢ် တပၢ်ပနီၣ်အိၣ်လၢပုၤပၤမုၢ်ဖိဘၣ်. ပုၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အခွဲးတ အိၣ်ဘၣ်. သ့ဒၣ်ထဲဟံးမၤလဲအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်သိးတၢ်ပၢ်ပနီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

(ဃ)ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတတီၢ်တၢ်တြၢ် (Unfair land owner)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်တဖၣ်လၢ အိၣ်ဒီးအဟီၣ်ခိၣ် လီၢ်အါတီၤဒီး တဒိသ့ၣ် ဒိသးလၢ ပုၤထူ စံာ်ဖိလၢအဟီၣ်ခိၣ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ် အဂီၢ်ဒီးဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်ဆူပုၤထူစံာ်ဖဲးခုးဖိလၢ အဖျိၣ်တဖၣ်အအိၣ် ဒီးဟံးန့ၢ်တၢ်အထိးနါလၢတတီၢ်တၢ်တြၢ် ဒီဖျိဟံးန့ၢ်ဝဲအလဲတလၢအခး တဖၣ်န့ၣ်ပုၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ပၢ်ပနီၣ်အိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတတီၢ်တၢ်တြၢ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

အဆာဒိန် ၃

တၢ်အၢ်လီၤတူၢ်လိာ်ဖိလစံၣ်တဘျုးအံၤဒီးဟံး ဂ့ၢ်ဝိမၤထွဲအိၤသ့အတၢ်တၢ် (Approval of the Policy)

ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်မၤကျဲၤသန့တၢ်ဘျုးတဘျုးအံၤဘၣ်တၢ်အၢ်လီၤတူၢ်လိာ်
အိၤလၢ KNU EC ဖဲလၢမ့ၢ်(၆)သီၣ်၂၀၀၉နံၣ်အနံၤအယီၤ, စးထီၣ်မ့ၢ်တနံၤအံၤဘၣ်တၢ်
ဆိးကါဟံးဂ့ၢ်ဝိမၤထွဲအိၤသ့လၢ KNU အစိကမိၤအိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤခဲလၢအပူၤန့ၣ်လီၤ.

အဆာဒိန် ၄

ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျဲၤသန့အတၢ်တၢ်တူ (Slogan)

ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်မၤအကျဲၤသန့တၢ်တၢ်တူ - ပှၤပှၤမ့ၢ်ဖိအဟီၣ်ခိၣ်က
အိၣ်လၢပှၤပှၤမ့ၢ်ဖိအစုပူၤ(Land to the Native People)(ဌာနေလူထု ဌာနေမြေ ပိုင်ရေး)
ပှၤပှၤမ့ၢ်ဖိန့ၣ်မ့ၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအိၣ်ဆိးတၢ်လၢပကညီကီၢ်ဖဲၣ်အပူၤလၢပှၤလၢကစၢၤတူၤ
ခဲအံၤလီၤ. ကျဲၤသန့အံၤအတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢပမၤအိၣ်န့ၣ်ကအိၣ်ဒ်
လၢပစုပူၤဒီးသုတတူၤလၢပှၤဂၤအစုပူၤတဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤမ့ၢ်ဝဲ
globalization အစိတကးဘၣ်(နအဖ)သုးမိၤဖိရီၤပတၢ်တခီအိၣ်ဒီးအသန့လၢကမၤလီၤ
မၢ်ကွံာ်ကလုာ်ဖျၢၣ်အဆံးတဖၣ်ခဲလၢလၢအပပုၤယုာ်ဒီးကညီဖိတဖၣ်အယီၤကျဲၤအိၣ်ဝဲအါမး
လၢကညီဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကကဲထီၣ်ပှၤကလုာ်ဂၤအတၢ်ဒီးကညီဖိကလီၤမၢ်ကွံာ်အဂီၢ်
န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ကျဲၤသန့လၢအမ့ၢ်ပှၤမၤစံာ်ဖိတပျဲကွံာ်အဟီၣ်ခိၣ်လၢအမၤဝဲဘၣ်
အခိၣ်တယၢ်အဖိခိၣ်ဒ်သိးတၢ်ကသ့ဟံးယၢ်ပှၤယၢ်က့ၤပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂီၢ်တၢ်ဘျီ
ဘၣ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျဲၤသန့အု “ပှၤပှၤမ့ၢ်ဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကအိၣ်ဝဲလၢပှၤ
ပှၤမ့ၢ်ဖိအစုပူၤ” လီၤ. ဒ်သိးပှၤကလုာ်ကသ့ၣ်ညါနၢ်ပှၤပကျဲၤသန့တဘျုးအံၤ. အဲၣ်အ
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ဟံးယၢ်ပှၤယၢ်ဝဲဒ်သိးပှၤသုတဟဲဂ့ၢ်မၤန့ၢ်အတၢ်တဂ့ၤအဂီၢ် အလီၤ
အိၣ်လၢတၢ်ကတဲနၢ်ပှၤပှၤထူစံာ်ဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၅

ဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်အကျဲသနူအတၢ်ပညိၼ်တဖၼ် (Land policy Objectives)

စံၼ်ပျဲသ့ၼ်ဖျးဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်အကျဲသနူအံၼ်မ့ၼ်ကျဲတဘီၼ်လၢကမၤစၢၤက့ၤကညီၼ်ပျဲထူ
စံၼ်ဖဲးခုးဖိတဖၼ်ဒ်သိးကသ့ဒီသအကျဲအဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်ဒီးအိၼ်ဒီးတၢ်သ့ၼ်ညါန့ၼ်ပၢၼ်လၢ
တၢ်ဟံးယၢ်ပၢၼ်က့ၤအိၼ်ဒ်သိးသုတတုၤဆုပျဲအဂ့ၤအဂၤတဖၼ်အစုပူၤတဂ့ၤအဂီၢ်ဒီး
မၤဂ့ၤထီၼ်ပသီထီၼ်က့ၤစံၼ်ပျဲသ့ၼ်ဖျးအတၢ်မၤအကျိၤအကျဲလၢအမ့ၼ်ယုၼ်ကတၢ်ဂ့ၤထီၼ်
ပသီထီၼ်အဂီၢ်,ပၼ်လီၤတၢ်ပညိၼ်တဖၼ်မ့ၼ်ဒ်လၢအံၼ်အသိးန့ၼ်လီၤ.

ဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်အကျဲသနူတၢ်ပညိၼ်တဖၼ် (Land policy Objectives)

ဒ်သိးပျဲပၢၼ်ဖိတဖၼ်ကအိၼ်ဒီးတၢ်န့ၼ်ပၢၼ်အဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်အိၼ်ဒီးတၢ်ဘၼ်တၢ်ဘၢ
အဂီၢ်. စံၼ်ပျဲသ့ၼ်ဖျးဝဲကျိၤခ့ၼ်အဲၼ်ယုၼ်ဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်တၢ်မၤအကျဲသနူအံၼ်အတၢ်ပညိၼ်
မ့ၼ်ဝဲတၢ်ကမၤဂ့ၤထီၼ်တၢ်ပၤဆျာ်ကီၢ်သုလုၤအဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်အကျဲသနူတၢ်န့ၼ်ကျဲလၢအဘၼ်
လိၼ်ဖိးမံၼ်ဒီးကီၢ်သုလုၤပူၤတၢ်အိၼ်သးတဖၼ်ခိဖျိ-

- တၢ်မၤလီၤတၢ်တၢ်ပၼ်ပနီၼ်ဟီၼ်ခိၼ်အကလုၼ်ဒီးတၢ်ပၼ်ပနီၼ်ဟီၼ်ခိၼ်လၢတၢ်မၤ
အိၼ်အိၼ်သ့/တသ့တဖၼ်
- တၢ်မၤလီၤတၢ်ဝဲကျိၤဘၼ်ထွဲအဟီၼ်ခိၼ်တဖၼ်ဒီးပျဲန့ၼ်ပၢၼ်ဟီၼ်ခိၼ်တဖၼ်အ
မူဒါဒီးတၢ်လၢကဘၼ်မၤထွဲဝဲတဖၼ်
- တၢ်ပၼ်ပနီၼ်ဟီၼ်ခိၼ်အက့ၢ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်ပၤဆျာ်တၢ်ဘျာ်တဖၼ်
- တၢ်ပၼ်ပနီၼ်ပျဲတဂၤန့ၼ်ပၢၼ်ဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်အလဲၼ်အထီၼ်တဖၼ်
- တၢ်မၤလီၤတၢ်တၢ်န့ၼ်ပၢၼ်ဟီၼ်ခိၼ်အလံၼ်အက့ၢ်အဂီၢ်ဒီးအကျိၤအကျဲတဖၼ်
- တၢ်ပၼ်ပနီၼ်ပျဲဆါဟီၼ်ခိၼ်, ဒီးတၢ်ဒီးလဲလီၤဟီၼ်ခိၼ်အခွဲးအယၢ်ဒီးအကျိၤ
အကျဲတဖၼ်
- တၢ်ဟံးန့ၼ်ဒီးကဟုၤကယၢ်က့ၤဟီၼ်ခိၼ်ကပံၼ်အကျိၤအကျဲတဖၼ်
- တၢ်မၤလီၤတၢ်တၢ်ဒီးလဲလီၤဟီၼ်ခိၼ်ဒီးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲတဖၼ်

- တပ်ပင်လီတပ်ပာဆာဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်အခိတဖၣ်
- တပ်ပင်ပနီၣ်တပ်ပံးန့ၣ်ကျိၣ်စုလတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်စုအအ့ၣ်ဒီးတၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိအကျိၤအကျဲတဖၣ်
- ဒီးတပ်ပင်ပနီၣ်ပုၤလၢအန့ၢ်ပာဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်သ့/တသ့တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ် ၆

မူဒါတၢ်မၤတဖၣ် (Responsibilities)

၁. ဟီၣ်ခိၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဒီးမူဒါလၢတၢ်ပာဆာရဲၣ်ကျဲအီၤအဂီၢ် (Responsibility and parameters for regulating land classifications of land management agencies)

(က) ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်မၤအီၤတသ့တဖၣ်,

ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤလၢတၢ်တြီယာ်အိၣ်အမ့ၢ် (၁) သ့ၣ်ပျံၤကျိၤ (၂) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကျိၤ (၃) တၢ်လဲၤဟးကသ့ၣ်အလီၢ်(၄) ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပျံၤ (၅) မိခုၣ်မိကီၢ်ဒီး(၆) ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲပျံၤကျိၤတဖၣ်န့ၣ်တၢ်သ့ၣ်အီၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်အဂီၢ်တသ့ဘၣ်. တၢ်တိထီၣ်စံာ်အသိမ့ၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ဖဲးခးမ့ၢ်ဂ့ၢ်တၢ်မၤထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလီၢ်အသိမ့ၢ်ဂ့ၢ်တသ့ဘၣ်. မ့ၢ်စံာ်ပျီလၢအိၣ်ထီၣ်တ့ၢ်လံၤဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤအံၤတဖၣ်အပူၤတချုးတၢ်ပင်ပနီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤအံၤဒဲးဘၣ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ပာဆာအီၤလၢသ့ၣ်ပျံၤဝဲကျိၤန့ၣ်လီၤ.

(ခ) ပုၤတတၢ်ဟီၣ်ခိၣ် (Community Land)

ပုၤတတၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အမ့ၢ် (၁) တၢ်ဖဲးခးဟီၣ်ခိၣ် (၂) တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်ဒီးပုၤလီၤဟီၣ်ခိၣ် (၃) တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ် (၄) တၢ်ပျဲအိၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်ဟီၣ်ခိၣ် (၅) ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပျံၤ (၆) ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲပျံၤကျိၤ (၇) ဧကဝီၤဟီၣ်ခိၣ်ဒီး (၈) တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ, တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲဒီးပာဆာအီၤလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်လီၤလီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဝဲကျိၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တဖၣ်ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲဒီးဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအီၤန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) မဲးမုာ်ခိၣ်, ကီၣ်ဘူခိၣ်, တီဃဲခိၣ်, လူၤခိၣ်, ခွံခိၣ်, ဃဲၣ်ခိၣ်, ဟီၣ်ကဝီၤ

- ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပၤဆုၤအီၤလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဝဲၤကျိၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ် (Agriculture Land)

- တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢတၢ်တြီၤယၢ်အချၢခဲလၢၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဆိးကၢအီၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်သ့ဝဲဒီးဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲပၤဆုၤအီၤလၢကီၢ်သ့လုၤစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လီၢ်ကစီၢ်စံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ကသမံသမိးက့ၤဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးဒ်ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်သးအသိးပာ်ပနီၣ်က့ၤဝဲသ့န့ၣ်လီၤ.

၂. ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အမူအဒါ (Land Ownership Responsibilities)

(က) ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်န့ၣ်ကဘၣ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အိၣ်ဒီးအီၤခဲလၢၣ်လၢကဒုးဟးထီၣ်တၢ်သ့တၢ်သ့ၣ်လၢအဟီၣ်ခိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

(ခ) ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်န့ၣ်မၤအဟီၣ်ခိၣ်ဒ်ဝဲမ့ၢ်တသ့တန့ၢ်ဘၣ်ဒီးကဘၣ်ဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်ဆုၤပုၤထူစံာ်ဖိအဂၤလၢကမၤဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ဒ်သိးတၢ်ဒီသဖၢတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်သ့တအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဒီးပုၤမၤလဲအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်အဘၣ်စၢၤအဂီၢ်ကဘၣ်မၤလံာ်ပံးယၢ်လၢအိၣ်ဒီးပုၤခံၤအတၢ်အုၣ်သးဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်ဆုၤကီၢ်သ့လုၤစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤလၢကရူၢ်, ကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်ရူၣ်ဘၣ်ထွဲအပတီၢ်ပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. (လၢလံာ်ပံးယၢ်အပူၤန့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးပုၤအုၣ်သးခံၤ, ပုၤဒီးလဲလီၤဟီၣ်ခိၣ်တဂၤ, ပုၤမၤလဲအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တဂၤအတၢ်ဆဲးလီၤအမံၤန့ၣ်လီၤ)

(ဃ) ဖဲလၢတၢ်အိၣ်တကူတလၢအဆၢကတီၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတမၤအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်န့ၣ်ကီၢ်သ့လုၤစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤကသမံသမိးက့ၤဝဲဒီးကဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုၢ်လၢကဘၣ်ဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်ဆုၤပုၤထူစံာ်ဖဲဒုးဖိအဂၤအစုပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢအမၤအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တသ့တချးသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်တၢ်ပာ်ပနီၣ်လၢလၢၣ်အံၤအသိးန့ၣ်လီၤ. ပုၤတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ-

- (၁) ပုၤလၢအမၤစၢၤအထံအကီၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီးမၤအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်တချးဘၣ်တဖၣ်
- (၂) ပိာ်မုာ်ဒီးဖိသၣ်လၢအပၢတအိၣ်, အဝၤတအိၣ်လၢကသ့ၣ်အိၣ်စၢၤအတၢ်လၢအ

ဟိန်ခိန်တဖၣ်

- (၃) ပုလဲမတၢ်လၢကီၢ်သုလုပဒိၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးဝဲကျိၤလၢတအိၣ်ဒီးဆၢကတီၢ်လၢကမၤအိၣ်ဟိန်ခိန်တဖၣ်
- (၄) ပုလုၣ်ဝီအပုမတၢ်ဖိဒီးပုအဂၤလၢအမတၢ်လၢပုတတၢ်ဘၣ်ဘျးတဖၣ်ဟိန်ခိန်လၢအန့ၢ်ပဘၣ်ဝဲဒီးတမၤဝဲတဖၣ်
- (၅) ကိုသရၣ်ဒီးပုကျိၣ်ဘၣ်ကျိၣ်သုလၢအိၣ်ဒီးအဟိန်ခိန်လၢတမၤဝဲတဖၣ်
- (၆) ပုလုပုလဲလၢအိၣ်ဒီးအဟိန်ခိန်ဘၣ်ဆၣ်မၤမုၢ်ကျိၤဝဲကျိၣ်တၢ်မၤအဂၤဒီးတမၤအဟိန်ခိန်တဖၣ်
- (၇) ပုလဲလၢအမတၢ်လၢတၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါလၢအမၤအိၣ်အဟိန်ခိန်တတုၤတချုးဘၣ်တဖၣ်

၃. ဟိန်ခိန်ကစၢ်အခွဲးအယၢ် (Land Ownership Rights)

အဲၣ်ကလုာ်ဟိန်ခိန်ကစၢ်အိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်လၢကမၤဂ့ၤထီၣ်အဟိန်ခိန်ကပံာ်, တၢ်ဘျီထီၣ်ထံဘီ (မ့တမ့ၢ်) ရဲၣ်ကျဲၤသုၣ်ဖျးတၢ်တီၢ်ကျဲၤလၢအမ့ၢ်န့ၣ်ဖျၢ်န့ၣ်ထီၣ်တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအကလုာ်ကလုာ်လၢအမ့ၢ်တူၢ်ယံာ်ခိးကျဲၤတၢ်တီၢ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄. စံာ်ပျဲၤသုၣ်ဖျးဝဲကျိၤအမူအဒါဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် (Karen Agriculture Department Responsibilities)

- (က) စံာ်ပျဲၤသုၣ်ဖျးဝဲကျိၤအိၣ်ဒီးအမူအဒါလၢကပာ်လီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၣ်လၢကမၤလဲၤထီၣ်တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအလီၤလၢထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်အဂီၢ်.
- (ခ) လၢသုၣ်ပျဲၤပျံၤကျိၤ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကျိၤ, တၢ်လဲၤဟးကသုၣ်အလီၤ, ဒီးပုတတၢ်ဟိန်ခိန်အမ့ၢ်သုၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဖဲပျံၤကျိၤ, ပုတတၢ်သုၣ်ပျဲၤ, တၢ်သုၣ်ခိၣ်ဒီးပုလိဟိန်ခိန်, တၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဟိန်ခိန်, ဇုသဝီဟိန်ခိန်, တၢ်ပျဲၤအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဆၣ်လီၤ, ဒီးဟိန်ခိန်လၢအအိၣ်ဒီးအကစၢ်လီၤလီၤဆီဆီအဟိန်ခိန်အဟိန်ကဝီၤပုတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအလီၤအသီတသ့ဘၣ်.
- (ဂ) ပုလုစံာ်ဖိလၢအအိၣ်ဘျးဒီးဟိန်ခိန်ကဝီၤလၢထးသုၣ်တဖၣ်အဟိန်ခိန်လၢကမၤအိၣ်ဝဲအဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်ဝဲဆုစံာ်ပျဲၤသုၣ်ဖျးဝဲကျိၤအအိၣ်ဒ်သိးတၢ်ကရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်အိၣ်ဟိန်ခိန်လၢကမၤအိၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- (၃) ပျူထူစံာ်ဖိလၢအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်တၢ်လၢအဂီၢ်လီၤ.
- (၄) စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤန့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆိပျူမၤမ့ၢ်ဖိတဖၣ်အခွဲးအယၢ်လၢကန့ၢ်ဟဘၣ်တၢ်သျှၣ်တၢ်ဖျးလီၢ်အသိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (ခ) စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးအမူအဒါလၢကဘၣ်ဆိလီၤပာ်လီၤန့ၢ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ် လၢကညိဖိလၢဘၣ်ယ့ၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးခိဖျိတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်အပိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၁) စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၢ်ပျူမၤမ့ၢ်ဖိလၢအအိၣ်တ့ၢ်ဒီးအဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဆိလၢကယုက့ၤအဟီၣ်ခိၣ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- (၂) စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၢ်ပျူမၤမ့ၢ်ဖိလၢတအိၣ်ဒီးအဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်ဒ်သိးကအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဆိလၢကဒီးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အဂီၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- (၃) ပျူထူစံာ်ဖဲးခးပျူမၤမ့ၢ်ဖိလၢအဖျိၣ်အယၢ်လၢတအိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢလၢလီၣ်လီၣ်တဖၣ်အဂီၢ်,တၢ်ကဟ့ၣ်အိၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤဆိပျူဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢအကစၢ်လဲၤဆူထံာ်ကီၢ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. (တုၤမ့ၢ်အကစၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အဖိအလံာ်တဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့ၢ်ဟဲက့ၤဒီးမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤက့ၤအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်တၢ်ကပျဲမၤက့ၤအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤပျူဘၣ်မူဘၣ်ဒါကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၢ်တၢ်လၢပျူခဲၤအံၤတၢ်သးမံလိာ်သးကအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (၄) ပျူလၢအလဲၤလၢကီၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်တ့ၢ်ဒီးပျူမၤအိၣ်တ့ၢ်န့ၢ်အိၣ်လၢလီၢ်ခဲတဂၤအဂီၢ်န့ၣ်စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၢ်တၢ်လၢအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.
- (ဂ) ခုၣ်အဲၣ်ယျှၣ်စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤန့ၣ်တဟ့ၣ်နီၤလီၤပျူတတၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခဲလၢာ်ဘၣ်. ဝဲကျိၤပျူဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ကဘၣ်ကွၢ်ဝဲပျူတတၢ်လၢအိၣ်လီၤတဲာ် တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကအိၣ်လၢအိၣ်ပျဲလၢကဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဃ)စံာ်ပျဲသျှၣ်ဖျးဝဲကျိၤပျူဘၣ်မူဘၣ်ဒါအမူအဒါအိၣ်လၢကဘၣ်ဟ့ၣ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤ (ဂရံ) ဒီးအမူအဒါအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢကဟ့ၣ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်အလဲၤအထီၣ်အဟီၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်သးအိၣ်အသိးမၤဝဲဟန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၇

တံဆိပ်ကပ်ပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂီၢ်ကျဲသနူတၢ်ဘျၢ (Regulations Applicable to Community Lands)

(က)ပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်

- (၁) ပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးပျးကိးဂးဒီးလၢဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်အပူၤလီၤ.
- (၂) ပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဖဲဒုးအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်ပျးကိးဂးဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢသုၣ်သ့လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပျာတဂၤလၢလၢလၢကသုၣ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ပီၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤသဝီၤသ့ၣ်ကုသးပျၢတဖၣ်လီၤ.
- (၃) ပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်ဒီးအမ့ၢ်တၢ်ဖဲဒုးအဟီၣ်ခိၣ်(၄ူသံၣ်)န့ၣ်တၢ်ဆါတၢ်ပျးအီၤတသ့လုၤတက့ၤဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်ဆါမ့ၢ်ပျးတၢ်လံာ်အီၤတဂၤလၢလၢတချးတၢ်ဘျၢအံၤဟးထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်သ့ၣ်သ့ဒၣ်ထဲအကစၢ်အစၢ်လီၤ. လၢဖိစိးလံာ်စိးန့ၣ်ကမ့ၢ်က့ၤပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်ဒီးပျးကိးဂးဒီးသ့သကိးဝဲသ့န့ၣ်လီၤ.
- (၄) ပျးသဝီၤဖဲလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ထဲသိးသိးလၢတၢ်ပျဲအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဆၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (၅) ပျးထူစံာ်ဖိလၢအတၢ်အိၣ်တကူတလၢတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဟ့ၣ်အီၤအခွဲးအယၢ်လၢကမၤဘၣ်တၢ်လၢပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤပူၤဒီးကပံာ်ဘၣ်တၢ်လၢအမၤန့ၢ်လၢအဂီၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကယုအီၤအလဲဒ်အကြးဝဲဘၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.
- (၆) ဖဲၣ်ဖိသဝီၤဖိတဖၣ်ပာ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢကမၤလဲၢထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်, တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်, တၢ်ဘျၢတၢ်ဘါအဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢအဘၣ်ဒီးပျးလၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်တၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တဂၤဂၤန့ၣ်ကဘၣ်တဲသကိးတၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်ယးဟီၣ်ခိၣ်အလဲ(တၢ်ဟ့ၣ်ခၢၣ်စးက့ၤ)လၢအကြးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- (၇) ဖဲကညီတၢ်ကရၢကရိတဖုပာ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢကမၤလဲၢထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢအဘၣ်ထွဲတၢ်ကရၢကရိဒီးပျာတဝါဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်, တၢ်ကရၢကရိဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢအဘၣ်ဒီးပျးလၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်တၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တဂၤဂၤန့ၣ်ကဘၣ်တဲသ

ကိးတၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်ဃးဟီၣ်ခိၣ်အလဲ(တၢ်ဟ့ၣ်ခၢၣ်စးက့ၤ)လၢအကြး
န့ၢ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

- (၈) တၢ်မၤလဲၣ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤ (အဆၢအိၣ် (၇) အဆၢဖိ ၅ ဒီး ၆) အသိးန့ၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လဲၣ်မ့ၢ်တတူၢ်လိာ်ဝဲန့ၣ်လီၤကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်
ဒါကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်ခၢၣ်စးက့ၤတခါခါလၢအကြးဒီး
အဟီၣ်ခိၣ်လီၤန့ၣ်လီၤ.

အဆၢအိၣ် ၈

တၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤ

(Land Grants)

- (၁) အဲၣ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဒီးပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၂) ပုၤထူစံာ်ဖိတဂၤမ့ၢ်မၤပုၤတဝါအဟီၣ်ခိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဖဲးခူးဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢသၢ
န့ၣ်အတီၢ်ပုၤဒီးကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်ဂ့ၤဂ့ၤအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်သးလၢမၤဝဲထီၣ်ဘးလၢလၢ
ပျဲပျဲန့ၣ်ပတံထီၣ်န့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤ (၈ရံ) ဆူစံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤအိၣ်သ့
ဝဲလီၤ.
- (က) တၢ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်ဆိပုၤထူစံာ်ဖိလၢအဖျိၣ်လၢအိၣ်လၢပုၤတဝါပုၤလၢတၢ်ဖဲး
အိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်
- (ခ) တၢ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်က့ၤပုၤထူစံာ်ဖိလၢအဖျိၣ်လၢပုၤတဝါအချၢလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်မၤ
အိၣ်အလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်
- (၃) ဟီၣ်ခိၣ်ကီၤယၢ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤ(၈ရံ)တသ့ဘၣ်
- (၄) ပုၤထူစံာ်ဖဲးခူးဖိလၢအဖျိၣ်တဖၣ် (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်ဘၣ် တဖၣ်
လၢအလိာ်ဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဟ့ၣ်ဒုးမၤအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်တမၤအီၤတဖၣ်
လၢအမ့ၢ်ပဒိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

- (က) အဆီကတော်တော်ကဘဉ်ဆီကမိဉ်ဟ့ဉ်လီဆီဟီဉ်ခိဉ်လၢတၢ်တမၤအီၤ တဖဉ်ဆူ ပုၤထူစံဉ်ဖိလၢအဖျိဉ်အယၢ်တဖဉ် (မ့တမ့ၢ်) ပုၤဖျိဉ်ဖိယၢ်ဖိလၢအဟီဉ်ခိဉ်က ပံဉ်တအိဉ်ဘဉ်တဖဉ်လၢပုၤတၢ်အပူၤန့ဉ်လီၤ.
- (ခ) ပုၤခံကလုဉ်တကလုဉ်လၢတၢ်ကဘဉ်ဆီကမိဉ်ဟ့ဉ်လီဆီအီၤဟီဉ်ခိဉ်န့ဉ်မ့ၢ်ဝဲ ပုၤထူစံဉ်ဖိလၢအဖျိဉ်အယၢ် (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလၢအဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်တအိဉ်ဘဉ်တဖဉ် လၢအိဉ်ဘူးအိဉ်တၢ်ဒီးပုၤတၢ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

အဆၢဒိဉ် ၉

ဟီဉ်ခိဉ်အကလုဉ်ဒီးတၢ်န့ဉ်ပၤဘဉ်ခွဲးယၢ်

(Land Title)

- ၁. တၢ်သိဉ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးဘဉ်ဃးတၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးဟီဉ်ခိဉ်အကလုဉ်တၢ်နီၤဖးလီၤအီၤ အတၢ်လီၤဆီတဖဉ် (Regulations for specific - land classifications)
 - (က) ပုၤထူစံဉ်ဖိတဂၤန့ဉ်တၢ်ဟ့ဉ်အိၤတၢ်န့ဉ်ပၤဘဉ်ဟီဉ်ခိဉ် (စံဉ်, ကျိး, ကၢ) တဘဉ် အါန့ဉ် ၂၀ အ့ကၢ်လၢတၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်ဘဉ်. ဘဉ်ဆဉ် လီၢ်ကဝီၤတနီၤ စံဉ်ပုၤ သ့ဉ်ဖျးဝဲကျိၤပုၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါကကွၢ်က့ၤဒ်အလီၢ်ကဝီၤဟီဉ်ခိဉ်အမဲဉ်ဖံးခိဉ်အိဉ် အသိးသ့ဝဲလီၤ.
 - (ခ) တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးဟီဉ်ခိဉ် (န့ဉ်းမြေ) ဟီဉ်ခိဉ်ပတီၢ် (၁)န့ဉ်တၢ်ဟ့ဉ်အီၤသ့တုၤ (၅)အ့ကၢ်လီၤ.
- ၂. တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးဟီဉ်ခိဉ် (န့ဉ်းမြေ) အပတီၢ်(၁)ဒ်အံၤအသိးန့ဉ်မ့ၢ်အါန့ဉ် (၅) အ့ကၢ်ဆူ ဖိခိဉ်ဒီးကီၢ်ရူဉ်, ကီၢ်ဆဉ် ပုၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ် ကကွၢ်ဒီးနီၤဟ့ဉ်အါထီဉ်အီၤဒ်လီၢ် ကဝီၤတၢ်အိဉ်သးအသိးန့ဉ်လီၤ. အဖိ-ပုၤထူစံဉ်ဖိတဂၤအဟီဉ်ခိဉ်လၢအိဉ်ပံဉ်ခဲအံၤ န့ဉ်တၢ်ဟးထီဉ်တမ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ပုၤလၢအဂီၢ်ဘဉ်ဒီး အဟီဉ်ခိဉ်အစီအချါစ့ၢ်ကိးတဂ့ၤ ဘဉ်န့ဉ်တၢ်ဟ့ဉ်အါထီဉ်အီၤ (၅) အ့ကၢ်သ့န့ဉ်လီၤ. မ့မ့ၢ်အဟီဉ်ခိဉ်န့ဉ် အစီအချါ

မိုးဂုဇိန်မီးဒီးပျာဘၣ်မူဘၣ်ဒါကဟ့ၣ်အါထီၣ်အီၤသ့ၣ်ထဲ(၂)အ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. စံၣ်ပျဲ
သ့ၣ်ပျဲပျဲဝဲကျိၤကဆာတ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လီၤတကဝီၤအဟီၣ်စီဂုၤတဂုၤန့ၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအံၤအ
သိးလီၤ.

- ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ် (၁) တၢ်သ့ၣ်ဘုတအ့ၣ်ကၢ်ဘုဟးထီၣ် ၇၅ တုၤ ၁၀၀န့ၣ်
- ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ် (၂) တၢ်သ့ၣ်ဘုတအ့ၣ်ကၢ်ဘုဟးထီၣ် ၅၀ တုၤ ၇၅ န့ၣ်
- ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ် (၃) တၢ်သ့ၣ်ဘုတအ့ၣ်ကၢ်ဘုဟးထီၣ်၅၀ န့ၣ်ဆူဖီလၢသ့ၣ်တ
ဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(က)ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤသ့ၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ပျဲးတ့ၢ်လံာ်
အီၤလၢတမ့ၢ်ပျဲတတၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ခ) ပျဲထူလံာ်ထူစံာ်ဖိတကလၢအကတၢ်ကတီၤအဟီၣ်ခိၣ်ဒီးသ့ၣ်လီၤတၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်
တၢ်ဒီးတၢ်လၢအါန့ၢ်သၢန့ၣ်လံာ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်
အုၣ်ကီၤန့ၣ်လီၤ.

၃. ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ကွဲးအီၤလၢစံာ်ပျဲသ့ၣ်ပျဲပျဲဝဲကျိၤဒီးဟ့ၣ်လီၤဆူ
ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တကၤအအိၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤတဘ့ၣ်
အံၤအချၢတကပၤတၢ်ကဘၣ်ကွဲးလီၤယုၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျုးတဖၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်က
စၢ်ကဘၣ်လူထွဲဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၄. လီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၢ်ဒီးစံာ်ပျဲသ့ၣ်ပျဲပျဲဝဲကျိၤခိၣ်န့ၢ်အမူအဒါအိၣ်ဝဲလၢတၢ်ကသ့ၣ်ညါ
ဟ်ကဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဘျုး (Land rights) လၢပျဲလၢအန့ၢ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်ဒီးဒီးသအ
စၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်သိးတၢ်သ့တက့ၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူဟီၣ်ခိၣ်လီၤတဂုၤန့ၣ်လီၤ.

၅. ဟီၣ်ခိၣ်သံန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲစံာ်, ကျိး, ကၢဒီးကရၢၢ်လၢထံတလုၢ်ဘၢအီၤဘၣ်တဖၣ်ဒီးထံလုၢ်
ဘၢအီၤပျဲဘျီပျဲဘျီလၢထံအိၣ်ဟးဂီၤအီၤတသ့တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤသ့လီၤ.

၆. ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါန့ၣ်ကဘၣ်ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒီးတၢ်
ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢလၢတဖၣ်အံၤလီၤ.

(က) ပျဲတကၤစုၣ်စုၣ်, ပျဲတတၢ်, ဒီပနံၣ် ဒီးတၢ်ကရၢကရိ လၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢ
ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤန့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အမံၤ, မိၢ်ပၢ်အမံၤ, ယုၣ်ဒီးပျဲအုၣ်သးခံက
ဒီးအိၣ်ဆိးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအလၢအပျဲကဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢလံာ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

- (ခ) ဟိန်ခိန်လံာ်အုန်ကီအပူ ဟိန်ခိန်ကပံာ်တံာ်ဖံးအိန်မးအိန်အကလုာ်, ကစာ်ပာ နိန်ဂံာ်, ပျီနိန်ဂံာ်, ဟိန်ခိန်အပတီာ်, ဟိန်ခိန်အလံာ်အထီ, ဟိန်ခိန်အိန်တံာ်လီာ် လာအပွဲဒီးဟိန်ခိန်တံာ်စံာ်စိတဲာ်စိအဖုန်တဖန်ကဘဉ်ပုာ်ယုာ်လံာ်အံအပူ နုန်လီာ်.
- (ဂ) မုာ်နံမုာ်သီဘဉ်ထွဲဒီးတံာ်ဖံးတံာ်မးအိန်အမုာ်တံာ်ဆါ, တံာ်ပွဲ, တံာ်ဟ့ာ်လီာ်တံာ်နုာ်သါ ဒီးတံာ်မးနိန်လီာ်ဆီအဂမုာ်အိန်နုာ်ကဘဉ်အိန်လံာ်အံအပူလီာ်.
- (ဃ) ပုဟ့ာ်လီာ်တံာ်နုာ်ပာဘဉ်ဟိန်ခိန်အလံာ်အုန်ကီအမံဒီးမုဒါလီာ်လးဒီးဟံးမုဒါ တံာ်လီာ်ကဘဉ်အိန်လံာ်အံအပူနုန်လီာ်.
- (င) ဟိန်ခိန်လံာ်အုန်ကီအချာတကပကဘဉ်အိန်ဒီးတံာ်သိန်တံာ်သီလာဘဉ်တံာ် ကွဲးအီလကညီကျိန်ဒီးပယီကျိန်လဟိန်ခိန်ကစာ်ကလုပိာ်မထွဲဝဲအဂီာ်လီာ်.
- (စ) ဟိန်ခိန်ကစာ်ဒေဝဲအတံာ်မးနိန်ကဘဉ်အိန်လံာ်အံအပူစုာ်ကီးလီာ်.
- (ဆ) ဟိန်ခိန်လံာ်အုန်ကီအံမုာ်သုကဘဉ်ဘျးစဲယုာ်ဒီးဟိန်ခိန်ဂီကွဲးကွဲးလာဘဉ် တံာ်မးနိန်ဟိန်ခိန်ကဝီအံအလံာ်အထီနုန်လီာ်.
- (ဇ) ပုလးအဟ့ာ်လီာ်တံာ်နုာ်ပာဘဉ်ဟိန်ခိန်ကပံာ်လံာ်အုန်ကီနုာ်သုဒေဝဲထဲလကီာ် ရှုာ်စံာ်ပုာ်သုာ်ပျးဝဲကျိန်ခိန်အပတီာ်နုန်လီာ်. ဒီးကီာ်ဆဉ်စံာ်ပုာ်သုာ်ပျးဝဲကျိန်ခိန် ဒီးဝဲကျိန်ပုာ်သုာ်မုဘဉ်ဒါ တဖန်တခီ သမံသမိးသံကွာ်သံဒီး ကွဲးလာပုာ်လံာ်အုန် ကီအံဒီးဟ့ာ်လီာ်ဆူဟိန်ခိန်ကစာ်လကြားဒီးနုာ်ဘဉ်တဖန်အစုပူသုဝဲနုန်လီာ်. ပုာ်သုာ်မုဘဉ်ဒါတဖန် ကဘဉ်သမံသမိးလီာ်တံာ် လီာ် ဆဲးပုလးအကြား/တကြား ဒီးနုာ်ဘဉ်ဟိန်ခိန်လံာ်အုန်ကီလံာ်အုန်သးအံနုန်လီာ်.

၇. ပုတဝါအဟိန်ခိန်လံာ်အုန်ကီနုန်တံာ်ကဘဉ်ဟ့ာ်လီာ်ဆူလုာ်လုာ်ထူသနုပုတ ဝါခိန်နုာ်အအိန်လီာ်.

၈. တံာ်ကဘဉ်ဟ့ာ်လီာ် ပုတဝါဟိန်ခိန်လံာ်အုန်သးဒ်အမုာ် တံာ်ဘျဉ်တံာ်ဘါအဟိန်ခိန်, တံာ်ဖဲးခုး ဖဲးသံာ် (ဒူလီာ်သံာ်လီာ်) အကဝီ အဟိန်ခိန်, တံာ်ပျဲအိန်ဆဉ်ဖိကီာ်ဖိအိန် ဆဉ်အလီာ်, တံာ်မလိကွဲာ်အလီာ်, တံာ်ဆါဟံာ်အလီာ်, တံာ်သွဉ်ခိန်အလီာ်ဒီးဟိန်ခိန် လာတံာ်လိာ်အဂတဖန်လကကဲဘျးကဲဖျိာ်လပုတဝါခဲလကီာ်နုန်လီာ်.

၉. ဟိန်ခိန်မု - မုာ်ဟိန်ခိန်တဖန်လ၊ ထံကျိကာ်နံဒီး ဘဉ်တံာ်သုအီထဲဒေဝဲလတံာ်ယီ ထီာ်အဆါကတီာ်(ကျိး) တဖန်နုန်လီာ်. တံာ်ဟ့ာ်ဟိန်ခိန်လံာ်အုန်ကီတသုဘဉ်သု

အဆင့် ၁၀

ဟိန်ခိန်ကစားဒါးတၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲအခွဲးအယၢ်

(Land ownership and transfer rights)

- ၁. တၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲဟိန်ခိန်န့ၣ်မ့ၢ်ဖိးမံးဒီးတၢ်အိၣ်သးလၢလၢ်တဖၣ်အံၤဒီးကဘၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်အီၤလီၤ.
 - (က)ကဘၣ်မ့ၢ်ဟိန်ခိန်သံ
 - (ခ) တဘၣ်မ့ၢ်ပျၢတၢ်အဟိန်ခိန်ဘၣ်
 - (ဂ) ပျၢန့ၢ်ဟဟိန်ခိန်ကစၢ်အသိန့ၣ် စံၣ်ပျၢသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤဒုးသ့ၣ်ညါအီၤလၢဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဆိးကါဟိန်ခိန်သ့အတၢ်ဘျၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
 - (ဃ)ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဆိတလဲအဘျးအလဲလီၤ. (The fee is paid for the transfer)

- ၂. ကရူၢ်. ကီၢ်ဆၣ် ဒီးကီၢ်ရၣ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံၣ်ပျၢသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤခိၣ်န့ၣ် ကဟ့ၣ်လီၤ တၢ်ပျၢတၢ်ဆါလံာ် ယးယၢ်ဒီး မၤနီၣ်မၤပၤ တၢ်ဆါတၢ်ပျၢအဂ့ၢ် လၢဟိန်ခိန်လံာ်တၢ်မၤနီၣ်အပူၤဒီးအမူအဒါအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢကဘၣ်ဆၢတဲာ်ယုၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ခိတ်သွဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ၃. တၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲဟိန်ခိန်, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအီၤပၣ်ယုၣ်ဒ်လၢလၢ်အံၤအသိး-
 - (က)တၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲ, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါ, တၢ်ဆါအီၤအပူၤ (မ့တမ့ၢ်တၢ်အဂၤ) ဒီးမ့ၢ်န့ၢ်မ့ၢ်သီလၢတၢ်ဆါအီၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ဆိတလဲအီၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါ
 - (ခ) ဟိန်ခိန်လံာ်အုၣ်ကီၤ (ဂရံ) လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအီၤဒီးအဟိန်ခိန်ဂီၤန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲအီၤလီၤ.
 - (ဂ) ဘၣ်အိၣ်ဒီးဟိန်ခိန်ကစၢ်လီၢ်လံာ်, ဟိန်ခိန်ကစၢ်အသိးဒီး ပျၢန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိလၢအရဲၣ်ကျဲၤတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အမံၤ, တၢ်စဲပနီၣ် (မ့တမ့ၢ်) စုမ့ၢ်စဲပနီၣ်အဂီၤန့ၣ်လီၤ. (ပျၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်လၢတၢ်ဘၣ်စၢၤန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးနီၣ်တမံၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲဟိန်ခိန်အံၤအပူၤဘၣ်)

- ၄. ဟိန်ခိန်ကစာလအဲဒ်ဒီးဆါအဟိန်ခိန်န့ၣ်ကဘၣ်မထွဲဒ်လၢအသိးလီၤ.
 - (က)အဆိကတၢ် ကဘၣ်ကျဲဆါဝဲဆူအဘူးအတၢ်လၢအအိၣ်လၢပုၤတတၢ်အပူၤ
 - (ခ)ခံဆိတဆိ ကဘၣ်ကျဲဆါဝဲဆူပုၤအဂုၤအဂၤလၢအအိၣ်လၢပုၤတတၢ်အပူၤ
 - (ဂ) သၢဆိတဆိ ပုၤလၢအမၤအိၣ်ဟိန်ခိန်ကပံာ်တဂၤတၢ်ကဟ့ၣ်အိၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်
လၢကပုၤဟိန်ခိန်အံၤလီၤ. ဟ့ၣ်ဝဲအပူၤခဲလၢာ်မ့ၢ်တန့ၢ်ဘၣ်ဆၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆိ
ဝဲအပူၤအစ့ၤကတၢ်(၅၀)မျးကယၤခီဖျိစံာ်ပျဲသ့ၣ်ပျးဝဲကျိၤအတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးအ
ယိလီၤ.
 - (ဃ)လၢခံကတၢ်ကဆါဘၣ်အဟိန်ခိန်န့ၣ်ဆူပုၤလၢသဝီအဂၤခီဖျိန့ၢ်အခွဲးလၢစံာ်ပျဲ
သ့ၣ်ပျးဝဲကျိၤန့ၣ်လီၤ.
- ၅. ဝဲပုၤတဂၤဂၤန့ၢ်ဘၣ်ဟိန်ခိန်လၢပုၤတန့ၢ်ပၤဘၣ်အိၣ်နီတဘျီဘၣ်တက့ၤအလံာ်န့ၣ်
လၢလံာ်အပူၤကဘၣ်ပာ်ယုာ်ဝဲဒ်ဒီးခံးဝဲပနီၣ် မ့တမ့ၢ် ပုၤအုၣ်သးအစုမ့ၢ်ကျါပနီၣ်
န့ၣ်လီၤ.
- ၆. ပုၤထူစံာ်ဖိလၢန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်လၢအလဲၢ်အထီလံန့ၣ်မၤအါထီၣ်အဟိန်ခိန်လၢအ
ဆါစဲဘူးဒီးအဟိန်ခိန်န့ၣ်တသ့ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ဟိန်ခိန်လၢအအိၣ်စဲဘူးတက့ၤန့ၣ်မ့ၢ်
တလၢလၢပုၤဂၤကမၤအိၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်အခွဲးလၢမၤယုာ်ဝဲသ့လီၤ.
- ၇. ပုၤထူလံာ်ဖိလၢန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်တဖၣ်န့ၣ်ဆါအဟိန်ခိန်သ့, လဲလိာ်ဝဲဒီးပုၤဂၤသ့,
ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါသ့, မ့တမ့ၢ်ဒီးငါလီၤအိၣ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ
တချုးလၢဟိန်ခိန်ကစာ်တဂၤဂၤမၤဝဲန့ၣ်ကဘၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဆူကရုၢ်, ကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်
ရျၢ်ဝဲကျိၤပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါအအိၣ်လၢကသမံသမိးဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးမ့ၢ်ထံာ်လၢကြး
န့ၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အခွဲးသ့န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒီသအဆိဟိန်ခိန်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အဂီၢ်ဝဲကျိၤပုၤဘၣ်
မုၢ်ဘၣ်ဒါမ့ၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးဘၣ်န့ၣ်ဟိန်ခိန်ကစာ်မၤဖဲအသးတသ့လုၤတက့ၤဘၣ်. မ့ၢ်
မၤကမၢ်ဝဲန့ၣ်တၢ်ဟံးအီၤဂ့ၢ်ဝီၤခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်သဲးစးတၢ်ဘျုးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- ၈. စံာ်ပျဲသ့ၣ်ပျးဝဲကျိၤကဘၣ်ပာ်ပနီၣ်ဆါတၢ်ဝဲဟိန်ခိန်အလုၢ်အပူၤလၢအကြးကၢကီၣ်
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကၢပုၤကၢကလံာ်န့ၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ-
 - (က)ဘုဘုၣ်ဟုသးအပူၤဒီးတၢ်ဟးထီၣ်အဂုၤအဂၤတဖၣ်
 - (ခ) ဟိန်ခိန်အထူးအစီဒီးဘုကြးဟးထီၣ်ဆံးအါ
 - (ဂ) တၢ်သ့တၢ်သ့ၣ်ဟးထီၣ်အပူၤအကလံာ်မ့ၢ်တဂၢ်တကျါဘၣ်န့ၣ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်

ဟိန်ခိန်ကပံာ်ပျာဘၣ်မူဘၣ်ဒါကပံာ်ပနီၣ်ဟိန်ခိန်အလုၢ်အပူၤလီၤ.

- ၉. တၢ်မၤထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လၢခံကတၢ်စံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤကတံးကွံာ်ဟိန်ခိန်အံၤန့ၣ်လီၤ.
- ၁၀. ပျာတၢ်ချာတဂၤန့ၣ် န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်ကပံာ်တသ့ဘၣ်, ဆါကွံာ်အဟိန်ခိန်တသ့ဘၣ်, ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါတသ့ဘၣ်, ဒီးဒီးလဲလီၤအဟိန်ခိန်တသ့ဘၣ်
- ၁၁. ဟိန်ခိန်ကစၢ်တဂၤလၢအဒီးလဲလီၤအဟိန်ခိန်ဒီးတံးန့ၢ်တၢ်အထိးနါလၢတဖိးမံဒီး တၢ်ပာ်လီၤတၢ်ဘျာဘၣ်န့ၣ်တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢကဆါအဟိန်ခိန်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကဒီးလဲလီၤအဟိန်ခိန်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဘၣ်.
- ၁၂. ပျာသုးလီၢ်သုးကျဲအသီ ဖဲအဖဲတုၤလၢ ၁၉၈၈ နံၣ် အလီၢ်ခံတဖၣ်န့ၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်လၢကပူၤဟိန်ခိန်လၢကန့ၢ်ပၤဘၣ်ဝဲဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ပျာသုးလီၢ်သုးကျဲတဂၤ မ့ၢ်ပျာအဲၣ်ကလုာ်(မ့တမ့ၢ်)ပျာအဲၣ်ကလုာ်အဘူးအတၢ်န့ၣ်အဝဲဒၣ်ကဘၣ်တၢ်ယုသ မံသမိးအီၤလၢစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဘၣ်ဃးဒီးပျာန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်ဒီးတၢ်ကဟ့ၣ်အခွဲးလၢကန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ် ၁၁

တၢ်တံးန့ၢ်ကွံာ်ဟိန်ခိန်ဒီးတၢ်ပျဲမၤပျာၤ

(Confiscation of Land and Leases)

၁. ဟိန်ခိန်လၢပဒိၣ်တံးကွံာ်သ့ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကဒါကပံာ်ဟိန်ခိန်တဖၣ်

(က) ဟိန်ခိန်ကစၢ်လၢအပာ်ကွံာ်အဟိန်ခိန်မ့ၢ်ဂ့ၤ တမၤအိၣ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟိန်ခိန်အခိ(နီၣ်ခိ)ဒ်သိးအဝဲကပၤယာ်အဟိန်ခိန်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၁) ဟိန်ခိန်လၢပတဟ့ၣ်အခိ မ့ၢ်ပျဲၤထီၣ် (၅) နံၣ်န့ၣ် စံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ ပျာဘၣ်မူဘၣ်ဒါကပံာ်ဃးယာ်ပၤယာ်အဟိန်ခိန်တစီၢ်တလီၢ်လီၤ. ဟိန်ခိန်ကစၢ်လၢတၢ်တံး

ကွဲအဟိန်ခိန်တဂန့ၣ်မုၢ်တနံၤမုၢ်အဲၣ်ဒီးမၤအိၣ်က့ၤအဟိန်ခိန်န့ၣ်စံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်
ဖျးဝဲၤကျိၤကသမံၤသမိးလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဝံၤမုၢ်ထံၣ်လၢကြးဝဲၣ်ဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဟ့ၣ်
လီၤက့ၤအိၣ်လီၤ.

- (ခ) ဟိန်ခိန်လၢတၢ်မုၢ်တမၤအိၣ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဟိန်ခိန်ကစၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးဒူသဝီသ့ၣ်က
သးပျၢ်ပျၢ်အုၣ်သးသၢဂၤဒ်သိးကအုၣ်သးလၢ ဘၣ်မနုၤအဃိဟိန်ခိန်အံၤတၢ်မၤအိၣ်တ
သ့ဘၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဟိန်ခိန်ကစၢ်အံၤကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟိန်ခိန်အခိ
(နီၣ်ခိ)လီၤ.
- (င) ဟိန်ခိန်ကစၢ်တဂအံၤလၢသၢန့ၣ်အတီၢ်ပူၤတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်မုၢ်တအိၣ်လၢအ
ဟိန်ခိန်လီၤပူၤနီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်စံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤပျၢ်ဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါမုၢ်ထံၣ်လၢမုၢ်
ကြးဟံးကွဲၣ်ဒီးတၢ်ကဟံးန့ၣ်ကွဲၣ်အိၣ်လီၤ.
- (ဂ) ဟိန်ခိန်လၢတၢ်ဟံးကွဲၣ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဒီးလဲလီၤဆူပျၢ်ခုဖံးခုမၤဒီးပျၢ်
ထူစံၣ်လိၣ်ပွဲၤလၢအသ့တဖၣ်လၢကဟ့ၣ်တၢ်အလဲဆူခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ
န့ၣ်လီၤ.
- (ဃ) ပျၢ်ဟိန်ခိန်လၢတၢ်ဖဲးလီၤအိၣ်လၢတဖိးသဲးစးတဖၣ်ဒီးတၢ်ပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံတဖၣ်တမုၢ်
တၢ်ကဲဘျုးကဲဖျိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ပျၢ်လၢအဖဲးလီၤတၢ်တဂဖံးဝဲလၢမုၢ်အတၢ်, ဒီးတပျဲမၤစ့ၢ်
ကိးပျၢ်လၢကမၤအိၣ်တၢ်ဘၣ်န့ၣ်တၢ်လီၤဒ်အံၤသိးတဖၣ်ပဒိၣ်ကဟံးကွဲၣ်အိၣ်လၢတ
အိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လိးက့ၤအပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (င) ဟိန်ခိန်လၢ ပျၢ်လီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဒီး ပျၢ်ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ န့ၢ်ဟဘၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ် ဟံၣ်တ့ၢ်ကွဲၣ်ဝဲ
ခိဖျိမၤအိၣ်ဝဲအခါ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတအိၣ် ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဟ့ၣ်ကဒါက့ၤအိၣ်ခိဖျိ
အိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်သးလၢမုၢ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ. ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိလၢကဒီး
လဲလီၤဟိန်ခိန်တဖၣ်အံၤဖဲဟိန်ခိန်ကစၢ်တအိၣ်ဘၣ်အခါသ့န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်ဒီးလဲလီၤဟိန်ခိန် (Leases)

(က) ပျၢ်တၢ်ချၢန့ၣ် ဟံးဒီးလဲဟိန်ခိန် န့ၢ်သ့တုၤ (၂၀) နံၣ်လီၤ. ဒီးပျၢ်တၢ်ချၢအံၤမုၢ်သံန့ၣ်ဟိန်
ခိန်အံၤတၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤဆူ ဟိန်ခိန် ကစၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံးဒီးလဲဟိန်ခိန်အံၤတၢ်
သးထီထီၣ်အနံၣ် သ့တုၤခံၣ်ချီလီၤ. တၢ်တၢ်ချီတၢ်သးထီထီၣ် သ့တုၤ (၁၀) နံၣ် ဒီးခံၣ်ချီ

တဘျီ တ်သုးထီၣ်ထီၣ်ဆာကတီၢ်သ့တုၤလၢ (၅) နံၣ်န့ၣ်လီၤ. တ်ဒီးလဲန့ၣ်
ကဘၣ်အိၣ်ဒီးလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤန့ၣ်လီၤ.

(ခ) လီၢ်ကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါကပာ်လီၤ. တ်ဒီးလဲလီၤဟီၣ်ခိၣ်အလဲ (အယုၣ်) ဒ်အကြးဝဲ
ဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ပုၤလၢအန့ၢ်ပာဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်သ့တဖၣ်န့ၣ်ဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်သ့လီၤ.

(ဃ) တ်ဒီးလဲလီၤဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဟံးန့ၢ်အီၤလၢဘုန့ၣ်အပွၤအကလံာ်ကဘၣ်တၢ်ဆာတဲာ်
အီၤလၢကီၢ်ရၣ်ကီၢ်ဆၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်လီၤ. တ်ဒီးလဲအပွၤန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ပာ်
ပနီၣ်အီၤလၢလီၢ်ကဝီၤစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဒ်အကြးဝဲဘၣ်ဝဲဒီးလီၢ်ကဝီၤတၢ်ဆါတၢ်ပွၤ
အသိးန့ၣ်လီၤ.

(င) ပဒိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်တၢ်ဒီးလဲအီၤသ့တုၤလၢ ၂၀ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

(စ) ဟီၣ်ခိၣ်လၢအလံာ်အုၣ်သးဒ်အမ့ၢ်လံာ်အုၣ်ကီၤ (ဂရံ) တအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဒီးလဲလီၤ
အီၤတသ့ဘၣ်.

အဆၢဒိၣ် ၁၂

ဟီၣ်ခိၣ်အဒ့ၣ်ကမၢ်ဒီးစ့အုၣ်အယုၣ်, တၢ်ခိၣ်ဒီးစ့အဂၤတဖၣ်

(Land debt, interest rates, taxes and other fees)

၁. ဒ့ၣ်ကမၢ်

တချးတၢ်ပာ်ဆၢစးထီၣ်(၁၉၄၉)န့ၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢအအိၣ်ထီၣ်တ့ၢ်
တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်တၢ်ကပတံထီၣ်ဆူထံကီၢ်ပဒိၣ်အအိၣ်ဒ်
သိးကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ခၢၣ်စးက့ၤအီၤတမံၤမံၤဒ်အကၢပွၤကကလံာ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

၂. စ့အုၣ်ဘုအုၣ်အယုၣ် (ငွေ၊ စပါးတိုးနှုန်း)

(က) ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤခိၣ်နၢ်တဖၣ်ကပာ်ပနီၣ်န့ၢ်ဝဲဒ့ၣ်ကမၢ်အယုၣ်လၢအကြးကကီၣ်လၢတၢ်
ပာ်ဆၢအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- (ခ) လာဟိန်ကဝီအပူဘုအုတ်ဒီးစုအုတ်အယုတ်တဖန်အိန်ဖျါဒ်လင်အံအသိးလီ၊ တာ် ဟ် ပနီင်အယုတ်တဖန်မုာ်ဝဲ-
 - (၁) တာ်ဟ့ၣ်လိာ်လီၤဘုအုတ်ထီၣ်အယုတ်န့ၣ်မုာ်ဝဲ ၃၀ မျးကယုၤ န့ၣ်လီၤ၊ (၁၇၁၀၀ နှ် ဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤတနံၣ်အအုတ် ၃၀ နှ်)
 - (၂) တာ်ဟ့ၣ်ဘုအပူၤန့ၣ် (နောကံပး) ဒ်ဟိန်ကဝီအပူၤအိန်အသိးကဘၣ် ဟ့ၣ်ဝဲ- (စးထီၣ်ပုၤထုလီၤစံာ်တုၤလၢပုၤမၤဘုဝံၤ)
 - (၃) တာ်ဟ့ၣ်ဘုအပူၤန့ၣ် (နောကံပး) ဒ်ဟိန်ကဝီအပူၤအိန်အသိးကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲ- (စးထီၣ်ပုၤသ့ၣ်ဘုဝံၤတုၤလၢထုပုၤမၤဘုဝံၤ)
 - (၄) တာ်ဆါဘုလၢအထုၣ်လီၤန့ၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်, ကီၢ်ဆၣ်တဖန်ကဟ်ပနီင်က့ၤဝဲဒ်ပ တာ်အိန်သးအသိးန့ၣ်လီၤ။

(ဂ) ပုၤဟံးလိာ်ဘုဒီးဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤဘုအအုတ်, ဘုအယုတ် (စပါးတိုးန့ၣ်နး) (ဖဲ ၇/၃/ ၂၀၀၉ နံၤစံာ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤတာ်အိန်ဖိၣ်တာ်ဆါဝဲာ်)-

- (၁) ပုၤဟံးလိာ်ဘုတဂၤလၢမၤဘုဝံၤဒီးလဲၤဆုၤန့ၣ်ဝဲပုၤလၢဒုးလိာ်လီၤဘုတဂၤတုၤလၢအ ဟံၣ် န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဘု(၁၀)နှ်အယုတ်(၃)နှ်န့ၣ်လီၤ။
- (၂) ပုၤဟံးလိာ်ဘုတဂၤ တုၤအမၤဘုဝံၤ တလဲၤဆုၤဝဲဘုဘၣ်ဒီး ပုၤဒုးလိာ်လီၤဘုတဂၤ မ့ၢ်ဘၣ်လဲၤဝဲက့ၤလၢအဒြဲၣ်ပုၤ (ချိၣ်) န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဘုအယုတ် (၁၀) နှ်အ ယုတ်(၅)နှ်န့ၣ်လီၤ။

(ဃ) စံာ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ အစုတး - (KAD Bank) န့ၣ်ပုၤဟံးလိာ်စုဒီးဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤ စုအ အုတ် တာ်ဟ်ပနီင်စုအအုတ် (ငွေတိုးန့ၣ်နး) (ဖဲ ၇/၃/ ၂၀၀၉ နံၤစံာ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ တာ်အိန်ဖိၣ်တာ်ဆါဝဲာ်)-

- (၁) ပုၤထုစံာ်ပဲးဒုးဖိဟံးလိာ်စု လၢသ့ၣ်ဖျးစုတး (KAD Bank) န့ၣ်စုအအုတ် ၁.၅ မျးကယုၤဘးန့ၣ်လီၤ။
- (၂) ပုၤကူၣ်လဲၣ်မၤကၤဖိဒီးပုၤအဂၤလၢတမ့ၢ်ပုၤထုစံာ်ပဲးဒုးဖိတဖန်န့ၣ် မ့ၢ်ဟံးလိာ်စုလၢ သ့ၣ်ဖျးစုတးန့ၣ်စုအအုတ် ၃-၄ မျးကယုၤ ဘးန့ၣ်လီၤ။

၃. တံၢ်မိ (Tax)

(က)ပုၤကိးဂၤဒဲးဘၣ်ဟ့ၣ်တာ်အခိလီၤ။

- (ခ) ပျတဂ၊ဂု၊တဂ၊ဂု၊လ၊အမ၊ပဒိၣ်အတၢ်မ၊မ့ၢ်ဂု၊ မ၊ပျ၊ကလုၣ်အတၢ်မ၊တမံမံမံ မ့ၢ်ဂု၊ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့လီၤ။
- (ဂ) အဲၣ်ကလုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လ၊တမ၊အိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်နီၣ်ခိဘၣ်ဆ၊ဘၣ်ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ။
- (ဃ) တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အခိန့ၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလ၊တၢ်န့ၢ်ပ၊ဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အလဲၢ်အထီၣ်ဒီးအ့ကၢ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ။
 - (၁) ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ယုန့ၢ်တၢ်ခိတၢ်သ့လ၊တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်လ၊စ့ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်သူတၢ်သၣ်, ဘုဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၣ်သ့န့ၣ်လီၤ။
 - (၂) ဟီၣ်ကဝီ၊မ့ၢ်အိၣ်လ၊တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘ၊တဂု၊အလီၢ်ဘၣ်ဒီးပျ၊ထ၊ခိသ့တခီမ့ၢ်တသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်သူတၢ်သၣ်ဟးထီၣ်ဆံးအါဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ထ၊အခိဒီးသန့ထီၣ်အသးလ၊ဟီၣ်ခိၣ်အလဲၢ်အထီၣ်အိၣ်ပျဲအ့ကၢ်န့ၣ်လီၤ။
 - (၃) တၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ခိတၢ်သ့လီၤဆီလိၣ်အသးမ့ၢ်လ၊ကီၢ်ရျၣ်တဘျီဒီးတဘျီအတၢ်အိၣ်သးတဒံးသိးလိၣ်အသးဘၣ်အယိဒီးသန့ထီၣ်အသးလ၊လီၢ်ကဝီတၢ်အိၣ်သးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ။
- (င) တၢ်ပၣ်ပနီၣ်တၢ်ခိဒ်လ၊လၢအံၤအသိးလီၤ-

(၁) စံၣ်

- ၁. ဟီၣ်ခိၣ်လ၊အကစၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ပဒိၣ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်ပၢ်စၢ်ဒီးကဒုးမ၊ပျ၊လ၊အကြးတဂ၊ဂု၊ဒီးကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအခိဘု(၁၀၀)နၢ်န့ၣ်အခိ(၈)နၢ်လီၤ
- ၂. ဟီၣ်ခိၣ်လ၊အိၣ်ဒီးအကစၢ်ဒီးအဘုဟးထီၣ် (၁၀၀) နၢ်န့ၣ် ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဘုခိ (၄) နၢ်လီၤ။
- ၃. စံၣ်လ၊တၢ်တမ၊အီၤဘၣ်န့ၣ်ပျ၊လ၊အမ့ၢ်စံၣ်ကစၢ်တဂ၊ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတနံၣ်န့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အခိ(နီၣ်ခိ)တအ့ကၢ် (၁,၀၀၀) ကွး န့ၣ်လီၤ။

(၂) ဘုဒုး

- ၁. ခုးတလီၢ်လ၊ဘုဟးထီၣ် ၁၀၀ နၢ်ဆူဖီခိၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခိ ၄ နၢ်န့ၣ်လီၤ။
- ၂. ခုးတလီၢ်လ၊ဘုဟးထီၣ် ၅၀ နၢ်ဆူဖီခိၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခိ ၂ နၢ်န့ၣ်လီၤ။
- ၃. ခုးတလီၢ်လ၊ဘုဟးထီၣ် ၂၅ နၢ်ဒီး ၅၀ နၢ် အဘၢ်စၢ်န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခိ ၁ နၢ်န့ၣ်လီၤ။

- ၄. ခူးတလီလါဘုဟးထီၣ်၂၅ နှ်ဆူအဖီလ်န့ၣ်တလိၣ်ဟ့ၣ်အခိလါဘၣ်.
- ၅. နံထီတၢ်သူတၢ်သၣ်အထူၣ်တဖၣ်တၢ်ထၢအီၤအခိ (၅) မျးကယၤ လၢတၢ်ဟးထီၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၆. နံဖျၢတၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, တၢ်သၣ်တၢ်ဖျိတဖၣ်တၢ်ထၢအီၤအခိ (၅) မျးကယၤလၢတၢ်ဟးထီၣ်အဖီခိၣ်တဆၢကတီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ၇. တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီတၢ်သူတၢ်သၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်အဂၤလၢတၢ်ဒူးအီၤလီၤတံၢ်တသ့ဘၣ်တဖၣ်တၢ်ကထၢအီၤအခိလၢတအ့ၣ်ကၢ် (၁,၀၀၀) ကွးန့ၣ်လီၤ.

၄. ကျိၣ်စ့ (တၢ်အဘူးအလဲ) (Fees)

(က) တၢ်ဆိတလဲဟီၣ်ခိၣ်အလဲန့ၣ်ပျၢဆိတလဲဟီၣ်ခိၣ်ခဲလၢၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အသီတဂၤကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၁) ကျိၣ်စ့ (တၢ်အဘူးအလဲ) တဖၣ်အံၤတၢ်ကဘၣ်သူအီၤလၢ ဝဲကျိၣ်အဝဲဒၣ်တၢ်သူတၢ်စွဲတဖၣ်, တၢ်မၤနီၣ်မၤပၤ, အပိးအလီတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

(ခ) တၢ်မၤနီၣ်မၤပၤဟီၣ်ခိၣ်အလဲန့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤနီၣ်မၤပၤအဟီၣ်ခိၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤအလဲလၢပျၢဟ့ၣ်တန့ၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်အီၤဆူစံာ်ပျၢသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်လၢကဆၢတံာ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤဆူပျၢထူစံာ်ဖိလၢအဖျိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်ဆါတၢ်ပျၢလံာ်ပံးယၢ်အပျၢန့ၣ်ပျၢဆါပျၢပျၢဟီၣ်ခိၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလီၤ. တၢ်အလဲတဖၣ်မ့ၢ်ဒဲလံာ်အံၤအသိးလီၤ. **(တၢ်ဆါတံာ်ဖဲ ၆/၁၀/၂၀၁၀ တၢ်ကွၢ်ကဒါကွၢ်ဖိလံာ်စံာ်)**

- (၁) တၢ်ဆါတၢ်ပျၢဟီၣ်ခိၣ်လံာ်ပံးယၢ်အလဲ-ပျၢဆါတၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ် ၄၀၀၀ ကွး
- (၂) တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါအလံာ်ပံးယၢ်အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး
- (၃) တၢ်ဆိတလဲဟီၣ်ခိၣ်ကဒဲကဒဲလံာ်ပံးယၢ်အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး (ပျၢခံၤလၢၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်)
- (၄) တၢ်ဆိတလဲဟီၣ်ခိၣ်ဆူ တၢ်ဖိတၢ်လံာ် (မ့) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ အလံာ်ပံးယၢ်အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး (ပျၢခံၤလၢၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်သကိးဝဲလီၤ.)

အဆာဒိန် ၁၃

ဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂ့ၢ်ကီ (Land Disputes)

- ၁. ဟိန်ခိန်တၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢကဲထီၣ်လၢဖူဖီသဝီဖိတဖၣ်အဘၢၣ်စၢန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤအိၤလၢလီၢ်ကဝီတၢ်ဘျါရဲဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂ့ၢ်ကီကမံးတံၣ်န့ၣ်လီၤ.
 - (က) ဖူသဝီကရူၢ်ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျါရဲဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂ့ၢ်ကီကမံးတံၣ်(၃) ဂၤတုၤ(၅)ဂၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဒီးသဝီသးပျၢ်ဒီးထူစံၣ်ဖဲဒုးပျၢ်မၤတၢ်ဖိကရၢန့ၣ်လီၤ.
 - (ခ) ကမံးတံၣ်ကဘျါရဲဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂ့ၢ်ကီန့ၣ်ကဘၣ်သုၣ်ကဲလၢအဖိးမံးဒီးကညီ လုၢ်လၢထူသန့တၢ်ဘျါဒီးခၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသန့တၢ်ဘျါအသိးန့ၣ်လီၤ.
 - (ဂ) အခိၣ်ထံးတပတီၢ်ကမံးတံၣ်ဘျါရဲတၢ်ကထီၣ်ယုၣ်ထီၣ်ဖိးန့ၣ်ပျၢ်ခံၣ်ယၢ်ခိၣ်လိာ်ဘၣ်ထွဲ ဒီးဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂ့ၢ်ကီ လၢအကဲထီၣ် အသးလၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခၣ်အကျဲလီၤ. ပျၢ်ခံကပၤလၢကဘၣ်သုၣ်မံးဒီးအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်တၢ်ဆၢတဲာ်န့ၣ်လီၤ.
 - (ဃ) ဖူသဝီကရူၢ်ပတီၢ်ကမံးတံၣ်ဘျါရဲဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂ့ၢ်ကီန့ၣ်တၢ်မ့ၢ်တသးမံးဘၣ်တခိတၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်အိၤဆူကီၢ်ဆၢပတီၢ်စံၣ်ညီၣ်ပီတုၣ်ဒၢးလၢတၢ်ကစံၣ်ညီၣ်တဲာ်န့ၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂. ဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢအတက့ၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးကမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပျၢ်အါဂၤန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဆူထီၣ်အိၤဆူကီၢ်ဆၢစံၣ်ညီၣ်ပီတုၣ်ဒၢးန့ၣ်လီၤ.
- ၃. တၢ်ဂ့ၢ်ကီမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢဘၣ်ထွဲဒီးခိပန့ၣ်လၢအဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤတၢ်ကဘၣ်စးထီၣ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီအိၤလၢကီၢ်ရၢၣ်ဒီးလီၢ်ခၢၣ်သးပတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၁၄

တပ်ပင်ပိုင်တပ်သျှင်တပ်ဖျားအကျဲသနု (Agriculture Policy)

၁. တပ်သျှင်တပ်ဖျားအတပ်ဖံးတပ်မာ (Agricultural Practices)

- (က) တပ်ကဟ့ၣ်ဂံၣ်ဟ့ၣ်ဘါပျုထူစံၣ်ဖိတဖၣ်လၢကသျှင်ပၢပုၣ်တပ်မုၢ်တပ်ဘိတပ်ဒီးတပ်လၣ်ဒီးတပ်သျှင်တပ်သၣ်အကလၣ်ကလၣ် (Mix-crops) လၢအိၣ်သ့တဖၣ်ဒီးဆါသ့တဖၣ်ဒ်သိးဟံၣ်ဖိပီဖိအတပ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢကအိၣ်ဒီးအကျိၣ်စ့တပ်ဟဲန့ၣ်ကအိၣ်အဂီၢ်လီၤ. သ့တမ့ၢ်ထဲပၢ်ဂံၣ်ပၢ်ဘါလၢတပ်သျှင်ဘုတမံၤစိတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.
- (ခ) တပ်ကဟ့ၣ်ဂံၣ်ဟ့ၣ်ဘါကမ့ၢ်တဖၣ်လၢတပ်လီၢ်လၢတပ်သျှင်ဘုအလီၢ်မ့ၢ်တဂ့ၤဘၣ်န့ၣ်တပ်ကသျှင်လီၤတပ်ထူၣ်တပ်ဘိအဂၤလၢအဂ့ၤဒီးဆါဘၣ်အိၣ်ဒ်သိးကျိၣ်စ့တပ်ဟဲန့ၣ်ကအိၣ်ဒီးကပွၤအိၣ်က့ၤတပ်အိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဂ) တပ်ကမၤဖျါထီၣ်တပ်သျှင်တပ်ဖျားအကျိၣ်အကျဲအသိၣ်အမ့ၢ်စံၣ်ပီသ့ၤအကျဲ (contour farming) တပ်သျှင်တပ်ထူၣ်တပ်ဘိလၢအိၣ်အသၣ်သ့ဒီးဆါအိၣ်အိၣ်သ့ (Agro-forestry) ဒ်အမ့ၢ်န့ၣ်ထီၣ်တပ်ထူၣ်တပ်ဘိတဖၣ်လၢတပ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢကအိၣ်ဒီးကျိၣ်စ့တပ်ဟဲန့ၣ်ကအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်စံၣ်ပျဲသျှင်ဖျားဝဲကျိၣ်ပျုဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါကသိၣ်လိဒီးမၤပုၤန့ၣ်ပျုလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကမၤက့ၤဝဲလၢအနီၢ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဃ) ပျုလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ကမၤဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်အတပ်သျှင်တပ်ဖျားအကျိၣ်အကျဲလၢအမ့ၢ်တပ်ထီၣ်စံၣ်ဒီးတပ်သျှင်တပ်ဖျားတပ်တိၣ်ကျဲအဂၤဒ်သိးသ့တမ့ၢ်ထဲလၢဖဲးအိၣ်ခးဒီးသျှင်အိၣ်ဖျားအိၣ်တပ်တန့ၣ်တပူၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (င) တပ်ကဟ့ၣ်အါထီၣ်တပ်သျှင်ညါန့ၣ်ပၢ်ဘၣ်ယးတပ်သ့ကတဲၣ်ကတီၤဟီၣ်ခိၣ်အစီအချါဘၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဝီလၢန့ၣ်ဆါအကျဲန့ၣ်လီၤ.
- (စ) မ့ၢ်တမ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်အတပ်အိၣ်သးအါကဲၣ်ဆိးဘၣ်န့ၣ်တပ်သ့ကဲၣ်ကသံၣ်လၢမၤသံတပ်ဖိယာ် (chemical pesticides) ဒီးကဲၣ်ဟီၣ်ချါ(chemical fertilizers)လၢကကဲၣ်ထီၣ်တပ်မၤဘၣ်ဒီးန့ၣ်ဆါခိၣ်ယၢဒီးတပ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲအဂီၢ်န့ၣ်တပ်ကဘၣ်တြီအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဆ) လၢတပ်ဖဲးခးအပူၤတပ်လီၢ်လၢပူၤတကြးဖဲးတဖၣ်-

- (၁) ကစာ်ပျို၊ ကစာ်တူ၊ မိာ်ပျိုအဒိခိဉ်
- (၂) ထံကွာ်ခံ၊ ထံထီဉ်ပာ်အလီ၊ အစီစုအပျိုတကယ၊ (ထံလီသံးဘဉ်
ဒိနုဆာဉ်)
- (၃) တာ်လီလ၊ အဘံတလ၊ ၇၅ (ဒံဉ်ကရံဉ်) (ခိဖျိဟီဉ်ချါအိဉ်တုာ်တကျ၊ ဒီးဘု
တဂု၊ ဘဉ်)
- (၄) တာ်လီလ၊ အအိဉ်ထဲလံာ်ထဲလု (ဟီဉ်ခိဉ်ညဉ်ထုဉ်တအိဉ်ဒီးဘုတဂု၊ ဘဉ်)
- (၅) တာ်လီလ၊ သုဉ်လုာ်ခိဉ်ပျ၊ ခိဉ်တဖဉ်မဲထီဉ်အါအလီ
- (၆) ပျ၊ တဝ၊ သုဉ်ပျ
- (၇) ကသံဉ်သုဉ်ဂံာ်ဝဉ်စဲပျံ၊ ကွီ
- (၈) တာ်ဘူဉ်တာ်ဘါတာ်စုာ်တာ်နာ်တာ်ပာ်ပနီဉ်အလီ
- (၉) တာ်သုဉ်ခိဉ်ဒီးပျ၊ လီ
- (၁၀) မိ၊ မိကီ၊ မိခုဉ် (ဆဉ်ဖိကီဖိအမံ၊ အကသံဉ်ကသီအလီ)
- (၁၁) ဆဉ်ဖိကီဖိအိဉ်ဆဉ်လီ
- (၁၂) ဆဉ်ဖိကီဖိပျံ၊ ကွီ
- (၁၃) သုဉ်ပျံ၊ ပျံ၊ ကွီ
- (၁၄) တာ်ဟးကသုဉ်လီ
- (၁၅) တာ်ကရ၊ ကရိဟီဉ်ခိဉ်
- (၁၆) ထံနီဉ်ဟီဉ်ခိဉ် (တာ်လီလ၊ ထးသုဉ်တဖဉ်အံ၊ တာ်တဘဉ်ဖဲးအိဉ်အီ၊ ဘဉ်
နုဉ်လီ)

ယာ (contract) လာနံ့ဖုၣ်/နံ့ထီမုၢ်ဂုၤကအိၣ်ဝဲလီၤ. လာတၢ်န့ၣ်အယီၣ်ခၢ်ယုၣ်ခိၣ်န့ၣ် ပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါတဖၣ်ကဘၣ်ကွၢ်ဆိကမိၣ်ဝဲဒီးထီၣ်ကွၢ်စီၤကွၢ်ဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢ(၁)က ကဲထီၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်လၢပုၤထူစံၣ်ဖိဒီးပုၤ လီၢ်ကဝီၤဖိအဂီၢ်ထဲလဲၣ် (၂) ကမၤဘၣ်ဒိဘၣ် ထံးပုၤထူစံၣ်ဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤထဲလဲၣ်ဒီး(၃)ကမုၢ်တူၢ်ယံၣ်ခိၣ်ကျၢတၢ်မၤ (sustainable) ထဲ လဲၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်မၤကွၢ်တၢ်ယီၤထံလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒ်အမုၢ်(survey) ဒီး (assessment) ဒ် အပတီၢ်အိၣ်အသိးဝံးမးတၢ်တူၢ်လီၢ်ဟ့ၣ်ခွဲးဒ်အကြးအသိးသ့န့ၣ်လီၤ.

(၁) ပုၤလၢကီၢ်ချၢ (မ့တမ့ၢ်ကီၢ်စဲၣ်အချၢလၢကဟဲမၤတၢ်တီၢ်ကျဲၤတမံၤမံၤလၢပဟီၣ်ကဝီၤ အပူၤ (အဒိ-တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး, တၢ်ဆါတၢ်ပွၤတၢ်သ့တၢ်သ့, ကဆီလီၤဖဲးဖိကဟ့ၣ် လၢကမၤတၢ်တီၢ်ကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်ကဘၣ်ထံၣ်လိာ်ဒီးခိၣ်န့ၣ်လၢကီၢ်ရ့ၣ်ဒီးလီၢ်ခါၣ်သးလၢ အဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဂ့ၢ်ဝီလၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်အခွဲးလၢကမၤတၢ်အဂီၢ်လီၤ. ကဘၣ် ဟံးန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်မၤအိၣ်အခွဲးအယာ်လၢလီၢ်ခါၣ်သးပတီၢ်အိၣ်ဒီးလံာ်ယံးယာ်လၢခံခီယာ် ခီန့ၣ်လီၤ. (လံာ်ယံးယာ်အပူၤကပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်တီၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ကမၤအိၣ်အဂ့ၢ်တၢ် ကျဲၤအလၢအပွဲၤန့ၣ်လီၤ.)

(၂) ခိပန့ၣ်လၢကဟဲဆီလီၤမၤတၢ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤအပူၤန့ၣ်တၢ်တဘၣ်ဆါန့ၣ်အီၤဟီၣ်ခိၣ် ဘၣ်.

(၃) ကီၢ်ရ့ၣ်လၢတၢ်ကဟဲဆီလီၤမၤတၢ်တီၢ်ကျဲၤလၢအဟီၣ်ကဝီၤအပူၤန့ၣ်ကဘၣ်ထံၣ်လိာ် တၢ်ပိၣ်ဒီးလီၢ်ခါၣ်သးခိၣ်န့ၣ်လၢတၢ်မၤအံၤအဂ့ၢ်လီၤ.

အဆင့် ၁၆

ပျာ့လှည့်လီလံင်အုန်ကီသုတဖန်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်လူၤမိၣ် မၤထွဲလံာ်အုန်ကီတၢ်ဘျၢတဖန်

(က)တၢ်ဘျၢလၢပျာ့ဘၣ်မူဘၣ်ဒါကဘၣ်မၤထွဲလံာ်ဟ့ၣ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုန်ကီ
(ဂရံ) အဆၢကတီၢ်

- ၁. ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်အုန်ကီလံာ်အုန်သးအံၤမ့တမ့ၢ်ဘၣ်ခးလၢတၢ်ဖဲအိၣ်အီၤတနံၣ်တပူၤတနံၣ်တပူၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်လၢအဟဲဟံၢ်ထီၣ်သ့လီၤမၤသ့လၢအမ့ၢ် (ကျွန်းမြေ/သောငံထွန်းမြေ) ဘၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အဂၤတဖန်ဒ်အမ့ၢ်စံာ်ကျိးအကလုာ်ကလုာ်ဒီးကရၢၢ်တဖန်တၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အီၤဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုန်ကီ (ဂရံ) သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- ၂. ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုန်ကီအဝဲအံၤတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤအီၤဆူဟီၣ်ခိၣ်အကစၢ်အစုပူၤဝံၤဒီးတလိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ပာ်ဃာ်အ (ခသစပ) တဘျီလၢဝဲၤဖးဘၣ်. လၢဝဲၤဖးအတၢ်မၤနီၣ်မၤယါအဂီၢ်တခိတၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်အီၤလၢ Register book ဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ. Register book အံၤတၢ်ကဘၣ်ပာ်ဃာ်အီၤလၢကီၢ်ဆၢစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤတဘျီ. ဆၢထီၣ်ဆူကီၢ်ရၢၢ်စံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဝဲၤဖးတဘျီဒီးလီၢ်ခါၣ်သးစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဝဲၤဖးတဘျီန့ၣ်လီၤ.
- ၃. ပျာ့လှည့်လီလံာ်အုန်ကီဒီးဆဲးလီၤအမံၤသ့န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲၤကီၢ်ရၢၢ်စံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤခိၣ်အပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးကီၢ်ဆၢစံာ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤခိၣ်ဒီးဝဲၤကျိၤပျာ့ဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖန်တခိသမံၤသမိးဒီးသံကွၢ်သံဒီး, ကွဲးပျဲ form အံၤဒီးဟ့ၣ်လီၤဆူဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢကြးဒီးန့ၣ်ဘၣ်တဖန်အစုပူၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- ၄. တၢ်ကထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုန်ကီ (ဂရံ) ဆူဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အအိၣ်တဘျီန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ထၢအပူၤ စုပယီ ၄,၀၀၀ ကွဲး န့ၣ်လီၤ. မၤထွဲကွဲးဒီး (အဆၢဒိၣ် ၁၂ အဆၢဖိ -၄ အဖုဖိ (င) အသိးသ့လီၤ.)

၅. ဟီဗ်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီု (ဂရံ) အံၤ မ့ၢ်လၢဟီဉ်ခိဉ်ကစၢ် ကဘဉ်ပာ်ဃာ်ဝဲအဃိတၢ်ကဘဉ်မၤ Photo copy လၢ Form စးခိ A-4 siz နစးခိလၢအတီဉ်ထီဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ. ကဘဉ်မၤ Photo copy လၢလံာ်ကဘျံးပၤခံကပၤလၢာ်လၢအမ့ၢ် Form တကပၤဒီးတၢ်ဘျုးတကပၤဒ်အဒိလၢတၢ်ဟ့ဉ်လီၤပာ်အသိးန့ဉ်လီၤ. ကီုၤရ့ဉ်, ကီုၤဆဉ်တဖဉ်ဆဲးကျဲၤဝဲဒ်အလိဉ်ဘဉ်အသိးသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ.

၆. ပှၤဘဉ်မုဘဉ်ဒါလၢအဟ့ဉ်လီၤဟီဉ်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီု(ဂရံ)အံၤကဘဉ်ဖးဖျါဝဲန့ဉ်ပၢ်တၢ်ဘျုးတဖဉ်ဆုဟီဉ်ခိဉ်ကစၢ်လၢတၢ်ကဟ့ဉ်လီၤအီၤဟီဉ်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီုတဂၤအအိဉ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်နီဉ်—လၢဟီဉ်ခိဉ်တၢ်အုဉ်ကီုလံာ်အုဉ်သးအပူၤတၢ်ကထံဉ်ဘဉ်ဝဲနီဉ်ဂံၢ်အိဉ်၂ ကလုာ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ကွဲးနီဉ်နီဉ်ဂံၢ် (မှတ်ပုံတင်နံပါတ်) ဒီးနီဉ်ဂံၢ်ရ့ဉ် (အမှတ်စဉ်)ခါန့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်ကွဲးနီဉ်နီဉ်ဂံၢ်တခါတၢ်ကသ့နီၤဖးကီုၤရ့ဉ်ဒီးစံာ် မ့တမ့ၢ်ကျိးအဂီၢ်ဒီးကီုၤရ့ဉ်ပူၤစံာ်, ကျိးဒီးကရၢၢ်ကအိဉ်လၢအကထီခါ, လၢအကလးခါတၢ်ကဘဉ်ကွဲးလီၤအီၤန့ဉ်လီၤ.

အဒိ - ဒ်မုာ်တြီၤကီုၤရ့ဉ်စံာ်ကအိဉ်လၢအကထီအတက့ဉ်အဃိ ပှၤမ့ၢ်ဟ့ဉ်လံာ်အုဉ်သးအံၤဆုပှၤအခိဉ်ထံးကတၢ်တဂၤကမ့ၢ်ဝဲ မတ/စံာ်-၀၀၀၁အသိးန့ဉ်လီၤ.တၢ်မ့ၢ်ဟ့ဉ်ဆုစံာ်ကစၢ်ခံဂၤတဂၤတခါတၢ်ကဘဉ်ကွဲးလီၤဝဲ မတ/စံာ် ၀၀၀၂ န့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ကီုၤရ့ဉ်အပူၤစံာ်မ့ၢ်အိဉ်လၢအကလးန့ဉ်တၢ်ကဘဉ်ကွဲးလီၤဝဲ မတ/စံာ် ၀၀၀၀၁, မတ/စံာ် ၀၀၀၀၂, ဆုမဲာ်ညါတဆိတဆိအသိးန့ဉ်လီၤ. မ့မ့ၢ်နီဉ်ဂံၢ်တခါဒ်တၢ်ဟ့ဉ်လီၤလံာ်အုဉ်သးအနီဉ်ဂံၢ်အသိးလဲၤဝဲဒ် ၁,၂,၃ အသိးသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ကျိးတခါ မတ/ကျိး ၀၀၀၁, မတ/ကျိး ၀၀၀၂ အသိးသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ကရၢၢ်တခါ မတ/ကရၢၢ် ၀၀၀၁, မတ/ကရၢၢ် ၀၀၀၂ အသိးသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ.

မ့မ့ၢ်ဟီဉ်ခိဉ်တကဝီၤလၢတၢ်ဟ့ဉ်လီၤတ့ၢ်လံာ်ဟီဉ်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီုတဘျီလံာ်န့ဉ်တၢ်မ့ၢ်မၤလံာ်ထီဉ်ဟီဉ်ခိဉ်လၢအအိဉ်တဆဲးဃိအံၤမ့ၢ်ဂုၤတၢ်မၤသီထီဉ်က့ၤဟီဉ်ခိဉ်အလံာ်အုဉ်ကီုလၢအဟးဂီၤမ့ၢ်ဂုၤတၢ်ဟ့ဉ်လီၤတၢ်န့ဉ်သါမ့ၢ်ဂုၤတၢ်ပှၤတၢ်ဆါအီၤမ့ၢ်ဂုၤဒီးတၢ်ဆိတလဲအီၤမ့ၢ်ဂုၤန့ဉ်တၢ်မ့ၢ်ဆိတလဲက့ၤပှၤမံၤ မ့တမ့ၢ် မၤသီထီဉ်က့ၤဟီဉ်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီုန့ဉ်တလိဉ်တၢ်ဆိတလဲအနီဉ်ဂံၢ်ဘဉ်. တၢ်ကဘဉ်ဟံက့ၤဒေဉ်နီဉ်ဂံၢ်ဒ်လၢဟီဉ်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီုလီၤလံာ်တဘျီနီဉ်ဂံၢ်အိဉ်အသိးန့ဉ်လီၤ.

(ခ) ဟိန်ခိန်လိာ်အုန်ကီအချာတၢ်ဘျာ်တဖၣ် (မြေယာဂရံအပြင်စည်းမျဉ်းများ)

- ၁. ပုလၢတၢ်ဟ့ၣ်အီၤလၢဟိန်ခိန်အလံာ်အုန်ကီ (ဂရံ) အံၤကဘၣ်လူထွဲဝဲဒ်ခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်-ဟိန်ခိန်ကပံာ်တၢ်ဘျာ်ကျဲသနူအသိးန့ၣ်လီၤ. အဝဲမ့ၢ်တလူထွဲမၤထွဲဒ်ခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်-ဟိန်ခိန်ကပံာ်တၢ်ဘျာ်အကျဲသနူအသိးဘၣ်တခီဟိန်ခိန်လိာ်အုန်ကီအဝဲအံၤတၢ်ဟံးန့ၢ်ထုးကွံာ်အီၤသ့ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိန်ခိန်လၢအအိၣ်လၢဟိန်ခိန်အံၤအဖီခိန်န့ၣ်ခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်တခီဟံးန့ၢ်ကွံာ်အီၤသ့န့ၣ်လီၤ.
- ၁. ဤမြေယာဆိုင်ရာ (ဂရံ) ကိုလက်ခံရှိသူသည် ကေအဲန်ယူ၏မြေယာလမ်းစဉ် စည်းမျဉ်း အတိုင်း ကျင့်သုံးသွားရမည်။ ကေအဲန်ယူ၏ မြေယာ လမ်းစဉ်စည်းမျဉ်းအတိုင်း လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းမပါက၊ ဤဂရံကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းသော်၎င်း၊ ထိုမြေပေါ်ရှိ အရင်းအမြစ်နှင့် ပစ္စည်းများကို ကေအဲန်ယူအစိုးရမှ သိမ်းဆည်းခြင်းသော်၎င်းပြုလုပ်နိုင်သည်။
- ၂. ဟိန်ခိန်လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤဟိန်ခိန်လိာ်အုန်ကီအံၤအပူၤဟိန်လိာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤမ့ၢ်အိၣ်တခီဟိန်လိာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤတဖၣ်အံၤတဘၣ်ဃးဒီးဟိန်ခိန်ကစၢ်ဘၣ်. မ့မ့ၢ်တခီဘၣ်ဃးဝဲဒီးပဒိၣ်ဒီးပဒိၣ်အနီၣ်ကစၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤပုၤတဂၤလၢပဒိၣ်ဟ့ၣ်အီၤလဲစ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤချၣ်န့ၢ်ဝဲဟိန်လိာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤတဖၣ်အံၤဒ်ခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်စၢ်ထးတၢ်ဘျာ်အသိးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဟိန်ခိန်လၢအဟးဂီၤကွံာ်ခီဖျိလၢတၢ်ချၣ်န့ၣ်ဟိန်လိာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤတခီပုၤလၢအချၣ်တၢ်တဂၤကဘၣ်လိးဝဲဒ်အပူၤကကီၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.
- ၂. အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းခံရသော၎င်း၊ ဂရံမြေအတွင်း မြေအောက်သံယံဇာတပစ္စည်းများရှိပါက၊ ၎င်းသံယံဇာတပစ္စည်းများသည်ထိုမြေဂရံ ပိုင်ဆိုင်သူနှင့်မသက်ဆိုင် ပေ။ ၎င်းသည်အစိုးရနှင့် သာသက်ဆိုင်ပြီး အစိုးရကဖြစ်စေ၊ အစိုးရကလိုင်စင်ထုတ်ပေးပြီး အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရသော လူတစ်ဦးဦးကဖြစ်စေ၊ ကေအဲန်ယူ၏သတ္တုတွင်းဌာန၏စည်းမျဉ်းတိုင်းတူးဖော်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင်သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ပျက်စီးသွားသော မြေကိုတူးဖော်သူက မြေပိုင်ဆိုင်သူအား တန်ရာ တန်ကြေးအရပေးလျော်ရမည်။
- ၃. ဟိန်ခိန်လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤဟိန်ခိန်လိာ်အုန်ကီ (ဂရံ) အံၤအပူၤသ့ၣ်ပဟံာ်ဒီးသ့ၣ်အဂ့ၤအဂၤလၢပဒိၣ်တြီယာ် တ ကလုာ် ကလုာ် မ့ၢ်အိၣ်တခီ ဟိန်ခိန်ကစၢ်အံၤကွၢ်လီၤဒီး

ဆါအီး၊ သူအီးအနီကစာအတ်ဘၣ်သးသီးတသ့ဘၣ်. မှ်အဲဒီးကွဲဲတခိ
ကဘၣ်မထွဲဲဒ်ခွဲဲအဲယုၣ်သ့ၣ်ပှ်တၢ်ဘျးအိၣ်အသီးန့ၣ်လီၤ.

၃. အသိအမှတ်ပြုထားသောဂရံမြေအတွင်း ကျွန်းသစ်နှင့်အစိုးရကတားမြစ်ထားသော
အခြားသစ်အမျိုးအစားရှိပါက၊ ၎င်းမြေပိုင်သူသည် မိမိသဘောအရခတ်လှဲရောင်း
ချခြင်း၊ မိမိအတွက်အသုံးပြုခြင်းတို့ကိုမပြုလုပ်နိုင်။ အကယ်၍ခတ်လှဲလိုပါက
ကေအဲန်ယူ၏သစ်တောဌာန စည်မျှင်အတိုင်း ကျင့်သုံးရမည်။

၄. လာကမျှ်ဒီးပှ်အါဂတၢ်လိၣ်အဖီခိၣ်မှ်အဲဒီးဘိထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တမံမံ၊ မှ်တု
ထီၣ်ကျဲထံဘိတမၢ်လၢအလဲခိၣ်ပှ်တဂၢအံၤအဟီၣ်ခိၣ်တခိဟီၣ်ခိၣ်လၢအဟးဂီၤ
အံၤကဘၣ်လိးဝဲအပှ်အကၢကီၣ်အသီးန့ၣ်လီၤ.

၄. အများဆိုင်ရာလိုအပ်မှုအပေါ် အဆောက်အဦးတခုခုကိုဆောက်ရန်ဖြစ်စေ၊ လမ်း
ဖောက်ရန်ဖြစ်စေ၊ ရေမြောင်းတာ တမံတူး ဖော်ရန်ဖြစ်စေ၊ ၎င်း၎င်း ဂရံ မြေပေါ်၌ပြုလုပ်
ပါက၊ ပျက်စီးသွားသောမြေကို၊ မြေပိုင်ဆိုင်သူအားသင့်တော်သောတန်ဖိုးအ
တိုင်းပေးလျှော်ရမည်။

၅. ဟီၣ်ခိၣ်အံၤတၢ်မှ်ဆိတလဲကွဲဲဟီၣ်ခိၣ်အကစာအမံမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်မှ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်
သါမှ်ဂ့ၤ, တၢ်မှ်ပိၣ်လီၤအီၤမှ်ဂ့ၤ, တၢ်မှ်ဆါကွဲဲအီၤမှ်ဂ့ၤ, တၢ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါ
ခွဲဲအဲယုၣ်ကညီဒီကလုာ်စာဖီၣ်ကရၢအပှ်ဘၣ်မူဘၣ်ဒါလၢအဘၣ်ထွဲဲန့ၣ်လီၤ.
မှ်တဒုးသ့ၣ်ညါပှ်ဘၣ်မူဘၣ်ဒါတခိတၢ်ဟံးန့ၢ်ကွဲဲအီၤ (ရုပ်သိမ်း) က့ၤလံာ်အုၣ်သး
မှ်ဂ့ၤတၢ်ယုၣ်အိၣ်လိးစ့မှ်ဂ့ၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၅. ၎င်းမြေကို ပိုင်ဆိုင်မှုအပြောင်းအလဲပြုလုပ်လို၍ဖြစ်စေ၊ အမွေဆိုင်အပ်နှင်းလို၍
ဖြစ်စေ၊ ပေါင်နှံလို၍ဖြစ်စေ၊ ရောင်းချလို၍ဖြစ်စေ၊ ထိုသို့ပြုလုပ်လိုပါကသက်ဆိုင်ရာ
ကေအဲန်ယူတာဝန်ရှိသူတို့ထံအကြောင်းကြားရမည်။ ယင်းသို့အကြောင်းကြားခြင်းမ
ရှိပါက အပ်နှင်းထားသော၎င်း မြေဂရံကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်း ခြင်းသော်လည်းကောင်း၊
ဒဏ်ငွေရိုက်ခြင်းသော်လည်းကောင်းပြုလုပ်နိုင်သည်။

၆. ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢအဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤအံၤတၢ်မှ်တသ့ၣ်တဖျးတၢ်နီ
တမံဘၣ်န့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးအဂ့ၢ်အကျိၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. အဂ့ၢ်အကျိၤလီၤတၢ်
လီၤဆဲးမှ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်တၢ်မှ်ဟံးန့ၢ်ကွဲဲအီၤ(ရုပ်သိမ်း)မှ်ဂ့ၤ, တၢ်ဟံးန့ၢ်က့ၤဟီၣ်

ခိန်မုာ်ဂုးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၆. ဂရံမြေအဖြစ်ထုတ်ပေးထားသော၎င်း မြေသည် မည်သည့်သီးနှံပင်မှ စိုက်ပျိုးထားခြင်းမရှိခဲ့သော် ခိုင်လုံသော အကြောင်း အချက် (အကြောင်း ပြချက်) ရှိရမည်။ ခိုင်လုံသော အကြောင်းအချက်မရှိပါက ၎င်းထုတ်ပေးထားသောဂရံအား ပြန် လည်ရုပ်သိမ်း၍ဖြစ်စေ၊ မြေယာကို သိမ်းယူ ၍ဖြစ်စေပြုလုပ်နိုင်သည်။

၇. ဟီၣ်ခိန်တကဝီလၢ တၢ်မၤအိၤအိၣ် (၃) နံၣ်ဆူအဖီခိန် လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်သးန့ၣ်တၢ်ထုးထီၣ်န့ၣ်အိၤဟီၣ်ခိန်လံာ်အုၣ်ကီၤ(ဂရံ)သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၇. မြေယာတစ်ကွက်အပေါ်တွင် သက်တန်း (၃) နှစ်အထက် သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုရှိပါက၊ ဂရံမြေအဖြစ် သတ်မှတ် နိုင်ပြီး၊ ဂရံလက် မှတ် အပ်နှင်းနိုင်သည်။

၈. ဟီၣ်ခိန်ကစၢ်မ့ၢ်တဂၤယီၤဒီးအဟီၣ်ခိန်မ့ၢ်တအိၣ်တဆဲးယီၤဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်လံာ်အုၣ်သး(ဂရံ)လီၤဆီဆီအသီတဘျီန့ၣ်လီၤ.

၈. မြေယာပိုင်ဆိုင်သူတစ်ဦးတည်းက တစ်ဆက်စပ်တည်းမရှိသည့်၊ မြေနှစ်ကွက်အထက် ရှိမည်ဆိုပါက၊ သီး သန့်ဂရံလက် မှတ်များ မြေတစ်ကွက်ဆီ အတွက်ထုတ်ပေးရမည်။

၉. ဟီၣ်ခိန်လၢတၢ်တြီယာ်အိၤ (ကန့်ကွက်မြေ) န့ၣ်တၢ်တဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိန်လံာ်အုၣ်ကီၤ(ဂရံ)ဘၣ်.

၉. ကန့်ကွက်မြေများကို ဂရံ လက်မှတ်မထုတ်ပေးရ။

၁၀. ဟီၣ်ခိန်တခါလၢ တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအိၣ်, တၢ်သဘံၣ်သဘျီအိၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီး မ့ၢ်တရဲမ့ၢ်တလဲဒဲးဘၣ်န့ၣ်တၢ်တဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိန်လံာ်အုၣ်ကီၤ(ဂရံ)ဒဲးဘၣ်.

၁၀. ပြဿနာတက်နေသည့် မြေကွက်တစ်ကွက်ကို ပြဿနာမရှင်းသမျှ ဂရံ လက်မှတ်မထုတ်ပေးရ။

၁၁. ဟီၣ်ခိန်လၢတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိန်လံာ်အုၣ်ကီၤ (ဂရံ) အံၤ ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိန်အခိ, တၢ်သူတၢ်သၣ်အခိမ့ၢ်တမ့ၢ်နီၣ်အခိဆူခ့ၣ်အံၣ်ယုၣ်ကိးနံၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ.

၁၁. ဂရံလက်မှတ်ထုတ်ထားပေးခံရသောမြေကွက်အတွက် ဂေအန်ယူထံမြေခွန်၊ သီးနှံခွန် သို့မဟုတ် မြက်ခွန် ကိုနှစ်စဉ် ပေးဆောင်ရမည်။

- ၁၂. ဟိန်ဒိန်လိင်အုပ်ကီ(ဂရုံ)လၢတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အီၤအံၤဒ်သီးကလၢပွဲၤဒိၣ်အဂီၢ်တၢ်ကဘၣ်ဘျးစဲယုၣ်ဒီးဟိန်ဒိန်အံၤအဟိန်ဒိန်ဂီၤကွံးကွံးဒီးတၢ်ဆါတၢ်ပွဲၤဟိန်ဒိန်အံၤအလိၣ်ဃံးဃၢ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်န့ၢ်သါအလိၣ်ဃံးဃၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၂. ဤမြေဂရံလက်မှတ်နှင့် တပါးတည်းပိုမိုပြည့်စုံအောင် မြေယာ၏မြေပုံကြမ်း၊ ရှိခဲ့သော မြေအရောင်းအဝယ်စာချုပ်နှင့် အမွေဆိုင်ရာပါ ပူးတွဲ ထား ရှိရမည်။

စံပြုချုပ်ချယ်ရေးဝဲကျွဲ
ကညီဒီကလံာ်စာဖိုင်ကရၢ
ခုးဒိလံာ်ဖီတံာ်

- နီၣ်ဂံၢ်-----
- ၁. မံၤ-----
- ၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရၢ
 -----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရ့ၣ်
- ၃. ဟီၣ်ခိၣ်အယုၣ်-----
- ၄. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----
- ၅. မုၢ်နံၤ-----

ဝဲကျွဲခိၣ်
 စံပြုချုပ်ချယ်ရေးဝဲကျွဲ
 လီၢ်ဆၣ်သး

 ပှၤထာတၢ်ခိ

စံပြုချုပ်ချယ်ရေးဝဲကျွဲ
ကညီဒီကလံာ်စာဖိုင်ကရၢ
ခုးဒိလံာ်ဖီတံာ်

- နီၣ်ဂံၢ်-----
- ၁. မံၤ-----
- ၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရၢ
 -----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရ့ၣ်
- ၃. ဟီၣ်ခိၣ်အယုၣ်-----
- ၄. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----
- ၅. မုၢ်နံၤ-----

ဝဲကျွဲခိၣ်
 စံပြုချုပ်ချယ်ရေးဝဲကျွဲ
 လီၢ်ဆၣ်သး

 ပှၤထာတၢ်ခိ

စံသုံးသျှင်ဖျးဝဲကျါ

ကညီဒီကလုာ်စာဖိုင်ကရၢ

ကျိး ကၢ၊ ကရၢအခိလံာ်ဖိုင်

- နီၣ်ဂံၢ်-----
- ၁. မံၤ-----
- ၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရၢ
-----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၢၣ်
- ၃. ဟီၣ်ခိၣ်အလၢ်အထီ-----အ့ကၢ်
- ၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----
- ၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----ဟီၣ်ခိၣ်ကလုာ်-----
- ၆. ဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤ-----
- ၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----
- ၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----

ဝဲကျါခိၣ်
စံသုံးသျှင်ဖျးဝဲကျါ
လီၢ်ခၢၣ်သး
ပုၤထၢတၢ်ခိ

စံသုံးသျှင်ဖျးဝဲကျါ

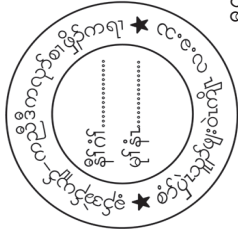
ကညီဒီကလုာ်စာဖိုင်ကရၢ

ကျိး ကၢ၊ ကရၢအခိလံာ်ဖိုင်

- နီၣ်ဂံၢ်-----
- ၁. မံၤ-----
- ၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရၢ
-----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၢၣ်
- ၃. ဟီၣ်ခိၣ်အလၢ်အထီ-----အ့ကၢၣ်
- ၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----
- ၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----ဟီၣ်ခိၣ်ကလုာ်-----
- ၆. ဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤ-----
- ၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----
- ၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----
- ၉. မုၢ်နံၤ-----

ဝဲကျါခိၣ်
စံသုံးသျှင်ဖျးဝဲကျါ
လီၢ်ခၢၣ်သး
ပုၤထၢတၢ်ခိ

စံပဲ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျါ
ကညီဒီကလုာ်စာဖိုင်ကရ၊
စံဒိလံာ်စိုတ်

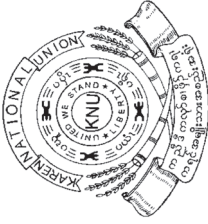
စံပဲ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျါ
ကညီဒီကလုာ်စာဖိုင်ကရ၊
စံဒိလံာ်စိုတ်

- နီၣ်ဂံၢ်-----
- ၁. မံၤ-----
- ၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရူၢ်
- ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၢၣ်
- ၃. စံာ်အလံာ်အထီ-----အ့ကၢ်
- ၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----
- ၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----
- ၆. ဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤ-----
- ၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----
- ၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----
- (လံာ်ဖျၢၣ်-----)
- ၉. မုၢ်နံၤ-----

ဝဲကျါခိၣ်
စံပဲ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျါ
လီၢ်ခၢၣ်သး
ပုၤထၢတၢ်ခိ

- နီၣ်ဂံၢ်-----
- ၁. မံၤ-----
- ၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရူၢ်
- ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၢၣ်
- ၃. စံာ်အလံာ်အထီ-----အ့ကၢ်
- ၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----
- ၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----
- ၆. ဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤ-----
- ၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----
- ၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----
- (လံာ်ဖျၢၣ်-----)
- ၉. မုၢ်နံၤ-----

ဝဲကျါခိၣ်
စံပဲ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျါ
လီၢ်ခၢၣ်သး
ပုၤထၢတၢ်ခိ

OFFICE OF THE SUPREME HEADQUARTERS
KAREN NATIONAL UNION

KAWTHOOLEI

ကညီဒီကလတ်စာဖိုင်ကရၢ - ကိုလူလှ၊
ဟိုင်ခိုင်ကပံတ်တံကွဲးနိုက်ကွဲးမာ တၢ်အုန်ကီၤ

ကောဒဲန်ယု-ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး - ကော်လူးလေ၏မြေရာပိုင်ဆိုင်မှု အာမခံ

တၢ်ကွဲးနိုက်နိုက်ဂံ
မှတ်တိုင်နံပါတ်
နိုက်ဂံရ်
အမှတ်စဉ်

Grant

ဟိုင်ခိုင်တံဖဲးတၢ်မၤအီၤအကလုာ်
စိုက်ပျိုးမြေအမျိုးအစား

ဟိုင်ခိုင်ကစၢ်အံၤ
အဘအမည်

အိုင်သဝီ
နေရပ်ကျေးရွာ-

ကိုလူရ်
ခရိုင်-

လၢအခွံဟိုင်ခိုင်လၢတၢ်တီထီင်န့ၢ်အီၤ/ တၢ်ပျံးန့ၢ်အီၤ/ န့ၢ်ဘၢတၢ်န့ၢ်သၢလၢဒိၤပၢ်/
ရှိုဝ်းမြေသည့်ဖေၣ်ထုတ်ၣ်ၣ်ရၢၣ်သောမြေ၊ ဝယ်ယူသည့်မြေ၊ မိဘအမွေခံမြေ
(ဂရံ)အံၤလၢခုင်အဲန်ယု-ကညီဒီကလတ်စာဖိုင်ကရၢန့ၢ်လီၤ.
သားအစည်းအရုံးမှအသိအမှတ်ပြုသော(ဂရံ) မြေဖြစ်သည်။

ကျေးနယ်-

ဒီးန့ၢ်ဘၢတၢ်မၤဂၢၢ်မၤကျၢဟိုင်ခိုင်လၢဒိၤအုန်သး
ဖြစ်ပြီး ကောဒဲန်ယု-ကရင်အမျိုး

ဟိန်ခိန်တံအုတ်သး - မြေယာဆိုင်ရာ သက်သေအချက်အလက်

ဟိန်ခိန်ကပ်တံဖံးဆိုင်မအိန်အကလုာ် _____ ကစံပဟနိန်ဂံ _____ ပွဲနိန်ဂံ _____ ဟိန်ခိန်အပတီာ် _____ ဟိန်ခိန်အလိ်အုကာ် _____
 စိုက်ပျိုးမြေအမျိုးအစား- _____ ဦးပိုင်နံပါတ်- _____ ကွင်းအမှတ်- _____ မြေအတန်းစား- _____ မြေအကျယ်အဝန်း- _____
 စီး- _____ ဟိန်ခိန်ဆိုင်တံလိာ် _____ မှ်ထိုင် _____ မှ်နတ် _____
 ဒဿမ- _____ မြေတည်နေရာ- _____ အရှေ့- _____ အနောက်- _____
 ကလံထံး- _____ ကလံစီး- _____ ဆိုင်လာသပိတ်ပာ _____ ကရို _____
 တောင်- _____ မြောက်- _____ တည်နေရာကျေးရွာတွင်- _____ ကျေးနယ်- _____
 ကီဆပ် _____ ကီရိုဂ် _____
 မြို့နယ်- _____ ခရိုင် _____

ဟိန်ခိန်အတံစံာ်စိတံစိအဖုာ် _____
 မြေရာဇာသမိုင်းအကျဉ်း _____

တံမနိန်လိဆေအလိ်မှ်အိန် _____
 အထူးမှတ်ချက် (ရိပါက) _____
 မှ်နံ _____ အမံ _____
 ရက်စွဲ _____ အမည် _____
 ပုဟနုာ်လိလံာ်အုတ်သး (စဆဲးလိ၊
 (ဂေ့)ထုတ်ပေးသူ (လက်မှတ်) _____
 ကီရိုဂ် _____
 ခရိုင် _____

ပုဟနုာ်သးဆဲးလိအမံ
 သက်သေခံနတ်မည်
 ၁. မံ _____ မည် _____
 စုဆဲးလိ _____
 လက်မ _____
 ၂. မံ _____
 ၂. မည် _____
 စုဆဲးလိ _____
 လက်မ _____

